

EVRAK-I ATIKANIN SURET-İ TASFİYESİNE DAİR RAPOR

FATİH RUKANCI - HAKAN ANAMERİÇ

Giriş: Osmanlı Devleti'nde Arşiv ve Arşivciliğin Tarihsel Süreci

XIX. yüzyılın ilk yarısında toplumun umumi ya da milli¹ kütüphaneler aracılığıyla üretilen bilgiye erişiminin yanı sıra devletin de kendi ürettiği bilgiye erişimi konusu gündeme gelmiştir. Bilindiği gibi devlet kurumları içerisinde bilgiyi sadece eğitim-öğretim kurumları üretmemekte, birçok kurum içerisinde de farklı özellik ve içerikte yazışmalar yapılmaktadır. Bu yazışmalar yönetimin temel görevlerinden biri olup, etkinliklerini yürütürken ve yasal yükümlülüklerini yerine getirirken ürettiği, aldığı her türlü dokümanı ifade etmektedir. Osmanlı Devleti'nin çeşitli amaçlar üzere ürettiği belgeler özellikle XVI. yüzyıldan itibaren düzenli olarak saklanmaya ve korunmaya başlamıştır. Ancak bu belgelerin düzenlenmesi, korunması, sınıflandırılması ve gerektiğinde kullanılması için kolaylık sağlayacak bir sistem geliştirilmemiştir. Bu döneme ait belgeler genellikle defter halindedir. Bu durum da dönemin devlet bürokrasisi sonucunda üretilen belgelerin defter esaslı bir arşivleme yönteminin de kullanıldığını ortaya koymaktadır². Bu dönemden itibaren belgeler/defterler devletin hazinesi olan *Hazine-i Amire*'de toplanmış ve süreç içerisinde çeşitli mekanlara nakledilmiştir.

Osmanlı Devleti'nin merkez teşkilatında arşiv malzemesinin korunması devlet sırlarının saklanması, çalınmaması, kayıtların değiştirilmemesi (sahtecilik ve tahrifat), bürokratik işlemlerin izlenmesi, kaide-i kadime üzerine hareket edilmesi gibi konularda ciddi önlemler alınmıştır. Osmanlı Devleti'nin *Divan-ı Hümayun*, *Bab-ı Asafi*, gibi merkez kuruluşlarının arşiv malzemeleri, Topkapı Sarayı, At Meydanı'ndaki bazı mahzenlerde saklanmıştır. XVIII. yüzyılın ortalarına kadar büyük bir itina ve düzen içerisinde saklanarak korunan arşiv belgeleri (malzemeleri) umursamazlık ve ilgisizlik nedeniyle büyük hasarlar görmüştür. Bakımsızlık, su baskınları, yangınlar, nakiller, yetersiz depolar gibi nedenler ile birçok arşiv malzemesi günümüze ulaşamamıştır. Bu malzemelerin yok olmasına neden olan bir başka ilginç olay da belgelerin seferlere gidildiğinde ordu ile birlikte götürülmesidir. Devlet işlerinin aksamaması ve işlemlerin yürütülmesi için bir kısım önemli siciller ve kayıtlar birlikte götürülmekteydi. XVII. yüzyılın sonlarından itibaren alınan askeri yenilgiler, bu tür belgelerin ve defterlerin savaş meydanlarında kalmasına neden olmuştur³.

¹ Umumi ve Milli terimleri tam anlamıyla halk kütüphanesini ya da halka hizmet veren bilgi merkezlerini nitelendirmemektedir. Bu terimler, hizmet edeceği kullanıcılardan çok dönemin siyasi bakış açılarını ifade etmektedir.

² Belgelerle Arşivcilik Tarihimiz (Osmanlı Dönemi), Ankara, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, 2000, s.5.

³ Atilla Çetin, "II. Meşrutiyet Döneminde Arşivlerimize Ait Belgeler", *Türk Dünyası Araştırmaları*, 1985, (34), s. 22-56.; Cevdet Türkay, "Osmanlı İmparatorluğu'nda Arşiv", *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, 1968, 2 (7), s. 44-46.; Yılmaz Öztuna, "Osmanlılarda Devlet Arşivi", *Hayat Tarih Mecmuası*, 1975, (2), 4-6.

Osmanlı Devleti'nin tüm bu davranış ve uygulamalarından da anlaşılacağı üzere, arşiv fikrinin varlığı bir gerçektir. Bunu günümüze kadar ulaşan belgelerin düzenlenmesinden ve derkenar uygulamasından anlamaktayız.

Modern arşivcilik konusunda ilk önemli girişimler 1845'te başlatılmıştır. 1846 yılında ilan edilen bir irade ile de Defterhane ve Bab-ı Ali civarında bulunan çeşitli depolarda bulunan devletin önemli işlerine ait belgelerin, olumsuz koşullar nedeniyle zarar görmeleri ve aranıldığında bulunamamaları nedeniyle Avrupa'daki benzerlerine uygun olarak ve içerisine içişleri (evrak-ı dahiliye), bakanlar kurulu (evrak-ı umur-ı divaniye) ve dışişleri (evrak-ı hariciye) ile ilgili belgelerin ve tarih, coğrafya kitapları ve haritaların de konulacağı, Bab-ı Ali dahilinde büyük ve kullanışlı, kütüphane şeklinde bir binanın yaptırılmasına Meclis-i Vala-yı Ahkam-ı Adliye mühürlü belgeyle karar verilmiştir¹. Aslında bu bina; dermesi, mimarisi ve düzeni ile ilgili özellikleriyle Hazine-i Evrak arşivinden çok bir araştırma kütüphanesi özelliği kazanmış olmaktadır.

Hazine-i Evrak binasının kurulması çalışmaları sürerken üretilen belgelerin hangi yöntem ve teknik ile sınıflanacağı planlanmıştır. Bu çalışmalara da 1849 yılında başlanmış ve Meclis-i Muvakkat tarafından bir nizamname yayımlanmıştır. Bu nizamnamede "*devletin kuvve-i hafızası*" olarak nitelendirilen arşivde, sınıflama, düzenleme ve saklama konusunda ciddi planlamalar yapılmıştır. Bu dönemde dünyada benzerlerinde olduğu gibi Hazine-i Evrak'ın da başta tarih olmak üzere diğer bilimsel çalışmalara da açık olması düşünülmemiş, yalnızca devlet kuruluş ve görevlilerinin devletin karşılaştığı ve/veya ileride karşılaşacağı sorunların çözümünde bir danışma ve bilgi merkezi olarak düşünüldüğü görülmektedir. Bu nedenle Hazine-i Evrak'ta saklanması planlanan belgeler üç ana kısma ayrılmıştır. İlk kısımda, belgelerin düzenli olarak tutulmaya başladığından 1849 yılına kadar olan hatt-ı hümayun ve iradeler ikinci kısımda Abdülmecit'in tahta çıkışından (1839) 1849 yılına kadar olan hatt-ı hümayun ve iradeler konularına göre sınıflandırılmıştır. Üçüncü kısımda ise; 1848 yılı başından itibaren Bab-ı Ali kalemlerinde üretilen belgelerin sınıflandırılarak depolara konulması kararlaştırılmıştır². Bu belgeler arasında; Tanzimat Fermanına ve Tanzimat dönemi, nüfus sayımı, askeri düzenlemeler, Mısır, Tepedelenli Ali Paşa ve Vehhabi ayaklanmaları, Darphane-i Amire, Tersane-i Mamure, Tophane-i Amire ve Baruthane-i Amire gibi kurumlar, Rusya, Avusturya, İngiltere, Fransa, Sardunya, İspanya, Amerika, İsveç, Hollanda, Belçika, Danimarka, Prusya, Sicilya, Yunanistan ve Toskana gibi devletler ile yapılan yazışmalar ile ilgili birçok belge ve defter yer almaktadır³.

Osmanlı Devleti'nde arşiv ve arşivcilik çalışmalarının gelişimi yalnızca Hazine-i Evrak ile sınırlı değildir. Özellikle Tanzimat Fermanı'ndan sonra Osmanlı Devleti'nin idari teşkilatında önemli değişimler ve atılımlar gözlemlenmektedir. Bunlardan en önemlisi büyük idari kurumların ve makamların oluşturulmasıdır. Bilindiği gibi 1826'dan itibaren devletin karar merci olarak işlevini sürdüren Divan-ı Hümayun yerine nezaretler kurulmuş, bununla birlikte merkez teşkilatının yanı sıra taşra teşkilatları da yeniden düzenlenmiştir. İlk kurulan nezaret olan Evkaf-ı Hümayun Nezareti, tüm sınırlar içerisindeki vakıf işlerini tek bir çatı altında top-

¹ "*Devlet İşlerine Ait Önemli Evrakın Sağlıklı Bir Şekilde Korunup Saklanması İçin Bab-ı Ali İçerisinde Hazine-i Evrak Adıyla Yeni Bir Bina Yapılması*". (1846). DAGM.BOA.İ.HR.MSM. 25/658, 11 Zilkade 1262 (31 Ekim 1846).

² "*Mahzenlerde Bulunan ve Hazine-i Evrak'a Nakledilecek Olan Belgelerin Tefrik ve Tasnifinin Ne Şekilde Yapılacağı*". (1849). DAGM.BOA. İ.MVL. 4093, 26 Şaban 1265 (17 Temmuz 1849).

³ Aynı belge. *Mahzenlerde...*; "*Hazine-i Evrak'a Konulacak Evrakın Tasnifi ve Padışahlara Ait Hatt-ı Hümayun ve İradelerin Toplanması*". (1850). DAGM.BOA. A.DVN.MKL. 63-A/5, 20 Rebiulahir 1266 (5 Mart 1850).

lanmıştır. Ancak bu işlemler esnasında tutulan kayıtların ve yapılan yazışmaların oldukça sağlıksız ve verimsiz bir biçimde olduğu anlaşılmış, bu nedenle de devlet büyük gelir kayıplarına uğramıştır. Bu bağlamda, nezaret bünyesinde bir arşiv oluşturulması kararlaştırılmıştır. Bu öncü girişim ile hemen hemen tüm bakanlıklar kendi bünyelerinde ve/veya farklı binalarda, kendi işlemlerine ait belgelerin yer aldığı arşivler kurmuşlardır. Nezaretlerin yanı sıra Batı kültürü ile yakından ilgili olan bir diğer kurum da belediyeler yani şehremanetleridir. İlk olarak Kırım Savaşı sırasında 1854'te İstanbul için oluşturulan ve "İstanbul Şehremaneti"⁷ olarak bilinen bu sistem daha sonraları diğer merkez ve taşra vilayetlerine de 1864'te çıkarılan *Vilayet Nizamnamesi* ile uygulanmıştır⁸. 1854 yılına kadar çeşitli yönetim birimlerindeki belediye hizmetleri İhtisab Nezareti, Zabtiye Nezareti, Zahirî Nezareti ve Ebniyye Nezaretleri tarafından yerine getirilmiş ve tüm bu kurumlar kendi günlük işlemleri sonucunda çeşitli belgeler üretmişlerdir. Belediyelerin bu nezaretlerden bağımsız ve kendi alt birimleri (daireler) ile işlemlerini sürdürmeye başlamasından itibaren belge üretimi de artış göstermiştir. Bu belgeler zamanla çoğalmış; işlemlerin takip edilmesi, hukuksal konularda kanıt olarak kullanılabilmesi ve bürokratik işlerin kontrol altına alınabilmesi için arşiv odaları veya depolarına gereksinim duyulmuştur. Ancak hem bütçe eksikliği hem de belgelerin düzenlenmesi ile ilgili olarak gösterilen ilgisiz davranışlar sonucunda birçok aksaklık ve belge kaybı yaşanmıştır.

İstanbul Şehremaneti de bu konuda ilk örnek olması açısından ele alınması gereken bir kurum olmaktadır. İşte 1914 yılında hazırlanmış olan ve çalışmanın temelini oluşturan Rapor, İstanbul Şehremaneti'nin kurum arşivi olarak tasnif ve imha çalışmalarından bahsetmektedir. Rapor'da İstanbul Şehremaneti'nin kuruluşundan itibaren (1854) üretilen belgelerin hangi koşullarda ve nasıl tasnif ve imha edildiği konularına ağırlık verilmekte ve açıklamalarda bulunulmaktadır. Rapor aynı zamanda İstanbul Şehremaneti'nin kuruluşundan 1912 yılına kadar geçen süre içerisinde belgelerin tasnif, depolama ve imha süreçleri ile ilgili ilginç örnekler vermektedir.

Arşivlerde Tasnif ve Ayırma/İmha Süreçlerinin Önemi

Arşiv belgelerini değerlendirip belgeler üzerinde denetimi sağlayabilmek için söz konusu belgelerin bilimsel bir yöntem dâhilinde düzenlenmesi gerekmektedir. Düzenlenmemiş arşiv belgelerinden yararlanmak, bu belgelere erişimi sağlayarak bilimin ve ait olduğu yönetimin hizmetine sunmak hemen hemen imkansızdır. Bu çalışmanın konusunu oluşturan *tasfiye* ve *koruma* arşiv belgelerinin düzenlenmesinden önce yapılması gereken çalışmalardandır.

Tasfiye ve koruma konusunu açıklamadan önce arşiv belgelerinin üç ayrı çağından bahsetmekte yarar vardır. a) Birinci çağ (kuruluşların kendi arşivlerinde): Bu dönemde belgeler kuruluşların çeşitli birimlerinde güncelliğini kaybetmemiş olarak, aktif bir biçimde ve günlük iş akışı içinde kullanılmaktadır. b) İkinci çağ (ara depolar): Bu dönemde belgeler, günlük iş akışı içinde güncelliğini kaybetmişlerse de, gereği halinde kamu görevlilerince zaman zaman kullanılmaktadır. Belgeler arşivlere devrine kadar ara depolarda bekletilir. c) Üçüncü çağ (arşivler): Bu dönemde belgeler ara depolardan arşive getirilmiştir. Bu üç dönemde de arşiv belgeleri ya da arşivlik malzeme kuruluşlar ve arşivler için ayrı değer taşırlar. Bu nedenledir ki

⁷ Bazı kaynaklarda "Şehremaneti" sözcüğünün yalnızca İstanbul Belediyesi için kullanıldığı belirtilmektedir. Bu durumun kurulan ilk belediye teşkilatının İstanbul'da bulunmasından kaynaklandığı büyük bir ihtimaldir.

⁸ Diğer düzenlemeler için bakınız, "Vilayatta Devair-i Belediye Meclislerinin Vezai-i Umumiyyesi Hakkında Talimatname"-1867, "Vilayat Belediye Kanunu" - 1877.

her üç çağ için de ayrı bir tasfiye ve koruma şekli söz konusudur. Birinci çağda tasfiye yalnızca kuruluşların bünyeleri içinde yapılır. Tasfiye işlemini yapanlar da, sadece o kuruluşun yetkilileridir. İkinci çağda tasfiye, ara depolarda ve önceden tespit edilmiş şartlar dahilinde, kuruluş ve arşiv yetkililerince ortaklaşa yapılır. Üçüncü çağda tasfiye işlemi ise arşiv yalnızca yetkilileri tarafından gerçekleştirilir.

Tasfiye, biriken belgelerin incelenmesi sonucu işe yaramayan, ait olduğu dönemde işlemi biten ve gelecekte de entelektüel ve idari açıdan işe yaramayacağı düşünülen gereksiz belgelerin imha için ayrılması faaliyeti olarak tanımlanabilir. Devlet dairelerinde, resmi kurum ve kuruluşlarda ve diğer kuruluşlarda her gün çok sayıda belge işlem görmektedir, işlem dışı kalan belgeler ise; ait olduğu dosyaya konularak arşivdeki yerine kaldırılmaktadır. Ancak her gün biraz daha artan ve çoğalan bu belge yığını yer darlığı meydana getirmekte, aynı zamanda bakımsızlıktan kullanılamaz hale gelmektedir. Bu tür belgelerin arasında gerçekten saklanması gerekmeyen ve saklandığı süre içinde, uzun bir süre saklanması gereken belgelere zararlı olan belgeler de vardır. Bu iki tür belgeyi birbirinden ayırmak, yani tasfiye etmek ve bunun sonucu olarak da, gereksiz belgeleri yok etmek gerekir. Bu arada esasları bilinmeden, gelişigüzel herkesin kendi görüşüne göre yapılacak tasfiye ve işlemi ile farkına varılmadan çok sayıda önemli belgenin yok edilmesi olasıdır.

Arşivcilikte tasnif, belgelerin koruma, hızlı, tam ve doğru erişim amacıyla depolardaki raflara düzenli bir şekilde yerleştirilmesi için yapılması gereken bütün işlemlerdir. Arşivcilik Terimleri Sözlüğü'nde tasnif, sınıflama ve düzenleme kavramlarına göndermeler yapılarak açıklanmıştır: Sınıflama; belgeler/arşivler için bir dosyalama planı/sistemi veya sınıflama planı hazırlanması ve serilerin ve/veya unsurların bu tür bir plan/sistem içine yerleştirilmesi, olarak tanımlanır. Düzenleme ise belgelerin/arşivlerin kaynak kuruluşun idari yapısını ve/veya amaçlarını ya da işlevlerini yansıtmak üzere, bir düzene sokulması (provenans ilkesi) ile ilgili entelektüel işlemlerdir. Bu işlemlerin mümkün olmadığı durumlarda belgelerin fiziki cinsine, yapısına ve içeriğine uygun başka (alfabetik, kronolojik, coğrafi gibi) bir kıstas kullanılarak düzenleme yapılmaktadır. Düzenleme depo, arşiv fonu, alt fon, sınıf, seri veya belge düzeylerinin hepsine veya herhangi birine göre yapılabilir. Bu işlemleri tamamlayan numaralama, kutulama ve raflara yerleştirme gibi fiziki işlemler de düzenlemenin içinde yer alır, bu işlemlere sıralama adı da verilmektedir.

Belgeler arşive devredildikten sonra, arşivde belgelerin tam bir denetim altında saklanması gerekmektedir. Bu denetim, yalnızca belgenin fiziki denetimi değil aynı zamanda entelektüel korunması ve kullanılabilirliği demektir. Belgeler arşive geldiklerinde kendilerine verilen herhangi bir sıra numarası veya koduyla araştırmaya açılmazlar. Çünkü henüz bu belgelerin denetimini üstlenen arşivci dahi belgelerin içeriğini tam olarak bilmemektedir. Böyle bir durumda belgelerin araştırmaya açılmasıyla, bir daha telafi edilemeyecek sorunlar ortaya çıkabilir. Belgelerin arşive devrinden sonra onların denetimini sağlamak için tasnif edilmeleri gerekir. Farklı kaynaklardan gelmiş ve düzenlenmemiş belgeler arşivde düzenlenmeli, kullanılacak hale getirilmeli ve depolara yerleştirilmelidir.

Tasnif işleminin yapılabilmesi için belgelerin tek tek ya da gruplar halinde incelenmesi gerekir. Dolayısıyla arşiv belgelerinin analizinin yapılması söz konusudur. Arşiv belgesinde ayırma işlemi belgenin ait olduğu kurumun teşkilat yapısı dikkate alınarak yapılmalıdır. Teşkilat yapısı tam olarak belirlenmeden bir organizasyon şeması hazırlanmadan ayırma işleminin yapılması doğru olmaz.

Ayırma işlemi, arşiv belgelerinin belirginlik kazanmış olan her bölümünün teşkilat yapısına göre yapılır. Bunun için de bu bölümlere ait defterlerden yararlanılır. Ayrıca orijinal arşiv belgeleri tasnif fihristleri ve dosyalarda yapılmış olan araştırma kayıtları da ayırma işlemine yardımcı olurlar. Bir araya getirilmiş bu belgeler kronolojik olarak sıralanır. Ayırma sonucunda belgelerin ait olduğu kalem veya dairenin daha önce belirlenmiş kodu belgelerin uygun yerine yazılır.

İncelenen Raporda ise herhangi bir arşiv ilke ve yöntemi dikkate alınmadan arşiv belgelerinin ayırma ve ayıklama (imha ya da satmak için ayırma) işlemlerinin birkaç kurum yetkilisi denetiminde alelusul yapıldığından bahsedilmektedir. Böyle bir uygulama kuşkusuz telafisi mümkün olmayan bilgi ve belge kaybına yol açmıştır. Bunun yanı sıra arşiv belgelerinin oldukça uygunsuz ortamda yığınlar halinde depolandığı ya da önemli resmi belgelerin hurda kağıt fiyatından satılmaya çalışıldığı, bazı belgelerin ise yakılarak imha edildiği yine söz konusu Raporda dikkati çeken ve üzümlere belirtmemiz gereken noktalar dır.

Arşiv belgelerinin özelliği kanıt niteliği taşımaları ve yitirildiğinde yerine getirilmesinin imkansız oluşudur. Yani birçok konuda şahsi ya da ulusal bazda başvuru kaynağımız ve çeşitli yetki ve haklarımızın ispatında kaynak niteliği taşıyan arşiv belgelerimiz ülkemizde arşivciliğin gelişmemesi ya da geliştirilmemesi nedeniyle ya yok olup gitmiş ya da kullanılamaz duruma gelinceye kadar ihmal edilmiştir. Bu yok oluş ve ihmalin yanı sıra politik ya da başka nedenlerden dolayı hurda kağıt fiyatına ağırlığı pahasına satılmıştır. Bütün bu yanlış uygulamalar kültürel servetimizi ve mirasımızı oluşturan arşiv belgelerimizden yeteri kadar yararlanamamıza neden olmaktadır. Günümüz bilgi teknolojileri sayesinde elektronik ve basılı bilgi ve belge miktarı oldukça çoğalmıştır. Geleneksel, basit ayırma ve tasnif yöntemleri ise bu bilgi ve belge yığını karşısında yetersiz kalmaktadır. Yapılması gereken modern arşivciliğin ilke ve yöntemlerinin tüm kurum ve kuruluşlarımızca uygulanması ve geçmişte yapılan söz konusu yanlışlara bir daha düşülmeyerek milli arşiv varlığımıza hiç olmazsa bundan sonra layığıyla sahip çıkabilmektir. Aksi takdirde bütün resmi işlemlerimizin kanıtı olan belgelere zamanında ulaşamaz ya da onları bir daha geri getirememek üzere kaybederiz. Bu da tüm kurumlarımızda işlerin aksamasına, denetimin ortadan kalkmasına ve tüm bunların yanı sıra tarihsel ve kültürel birliğimizin çözümlere yok olmasına neden olacaktır.

Nitekim, 1327-1330 (1911-1914) yılları arasında İstanbul'da mahzenlerde birikmiş belgelerin ayrılma ve imhası konusunda çeşitli sorunlar yaşanmıştır⁹. Bu çalışmada, 1914 yılına ait "*Evrak-ı Atıkanın Suret-i Tasfıyesine Dair Rapor*" transkribe edilmiştir. Raporda, o dönemde resmi belgelerin nerelerde ve hangi şartlarda korunduğuna dair bilgiler verilmiş ve söz konusu belgelerin tasfiye işlemleri ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Bu bilgiler arşivcilik tarihimizde tasfiye işlemlerinin geçmişten günümüze, yaklaşık yüz yıllık bir süre içerisinde nasıl bir gelişim gösterdiğini açıklamak konusunda önemli aydınlatmalar içermektedir. Ayrıca gelecekteki hafızamızın nelerden oluşacağı konusunda önemli bir sorumluluk taşıyan arşivcilerimizin ülke menfaatleri ve bilim çevresi açısından ne kadar önemli bir görev yaptıkları bu rapor aracılığıyla bir kez daha vurgulanacaktır.

⁹ İsmet Binark, Arşiv ve Arşivcilik Bilgileri, Ankara, T.C. Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi Dairesi Başkanlığı, 1980, s.73-75.

Evrâk-ı 'Atıkanın Sûret-i Tasfiyesine Dâ'ir

Râpor

Dersa'âdet

Matba'a-ı Arşâk Garoyân - Bâb-ı 'Âli Caddesi

1332

Mukaddime

Evrâk-ı 'Atika şimdiye kadar nerelerde ve nasıl muhâfaza edilmiştir?

Ma'lûm-ı Sâmilere olduğu üzere 1271 senesine gelinceye kadar vezâ'if-i belediye İhtisâb Nezâreti, Zabtiyye Nezâreti, Zahire Nezâreti ve Ebniyye İdâresi taraflarından ifâ edilmekte idi. Sene-i mezkûrede İhtisâb Nezâretinin lağvıyla emânetin teşekkülünden ve mu'ahharen Zabtiyye Nezâretinin münhasıran umûr-ı zâbıta ile iştigâline dolayısı bu nezâretler belediye işlerine müte'allik evrâkı Emânete devr itmişler. 1285'de Ebniyye İdâresinin emânet-i Hendeşhânesine kalbî hasebiyle oraya 'âi'd evrâk dahi Emânete getirilmiş. Emânet'in bir evrâk mahzeni olmadığı için gerek işbû müdevver evrâk gerek seneden seneye Emânetce cem' idilen vesâ'ik mevâki'-i muhtelifede isticâr idilen mahallerde taht-ı muhâfazaya alınmıştır.

Evrâk mahzeni olmak üzere öteden beri devâ'ir-i resmîyece harik ve sirkat tehlikelerinden masûn 'add idilen kârgir binâlar intihâb ve isticâr olduğundan Emânetce dahi bu usûle ri'âyeten ibtidâ Kılınçhâne (şimdiki Mekteb-i Sanâyi' binâsı) de bir mahall-i evrâk mahzeni itihâz olunmuş. Burasının Mekteb-i Sanâyi'e tahvilinden sonra Ayasofya'da 'Adliye ve Evkâl binâları tahtında birkaç oda tutulmuş. Daha sonra Süleymân Pâşâ Hân'na (el-yevm Emânet Binası'nın karşısına müsâdif ve Hâşim Pâşâ Konâğı nâmiyle ma'rûf mahaldir) nakl olunmuştur.

1310 senesinde hareket-i arz te'siriyle mezkûr hân kâmil münhedim olduğu sırada Şehremâneti evrâk-ı 'atıkası dahi iki sene kadar enkâz altında her dürlü te'sirât-ı havâ'îye ve tahribâta ma'rûz bir hâlde bırakılmış. Sonraları bunlar enkâz altından çıkarılarak bir kısmı eski Emânet Binası'nın bağçesindeki Süvari-i Zabtiyye hayvânâtına mahsûs ahûrlara nakl idilerek iki sene kadar da orada yağmur ve çamurlar altında terk edilmiş diğer bir kısmı da Soğukçeşme'de isticâr olunan mahalle taşınmıştır.

En nihâyet bu da muvâfık görülmeyerek Vezir Hanı'nda altı oda bi'l-isticâr Emânet ve su'abâtına 'âi'd bi'l-cümle evrâk sandûklar derûnunda olduğu hâlde kâmil münhedim odalara yerleştirilmiştir. Vezir Hân'ındaki odalar hânın zemîn kâtında kâ'in rutûbetli, güneş ve hevâdan mahrûm kapu ve pencereleri sımsıkı kapalı bir takım yerlerden 'ibâret olduğu için buralara vaz' olunan evrâk dahi hevâ ve ziyâ alamamakdan ve te'sir-i rutûbetden öyle bir hâlde gelmiş ki tahta sandûklar çürümekle beraber derûnlarındaki evrâk ve vesâ'ik dahi el-yevm mevcûd ve mahfûz numûnelerine nazaran 'âdetâ defter ve kağıd hâlinde çıkub başka bir mâhiyet kesb itmiştir.

Evrâkın bu derece işe yaramaz bir hâlde gelmesini mücib olan esbâbın bir mühimi de 1271 senesinden berû defa'âtle vâki' olan mahzenden mahzene nakl esnâsında bir takım câhil hamâlların ve takdîrsiz me'mûrların eser-i ihmâl ve hatâsı olarak karma karışık bir sûrette öteye berûye atılması ve sandûkların üst üste istif edilmiş olmasıdır ki bu sûretle altta kalan

evrâk te'sîr-i rutûbetle 'âdetâ külçe haline gelmiş, zarfları çürümüş, zamgları gevşeyerek dosyalar parça parça olmuştur.

İşte Emânet-i Celilece ilk tasfiyeye başlanmadan evvel evrâkın kısm-ı a'zamı bu hâlde bulunmuştur.

*

**

Evrâkın işbû hâl-i perişânı 1328 senesine gelinceye kadar nazar-ı dikkati celb itmemiş ve muhâsebe-i emânetin âtîdeki müzekkeresinde beyân olunduğu üzere Emânet-i Celilelerince şehri bin üçyüz, senevi onbeşbin altıyüz gurûş mahzen kirâsı virildiği hâlde bu paranın dörtbeş seneliği ile oldukça muntazam ve rutûbetden âzâde bir mahzen-i evrâk yapılamamıştır.

Muhâsebe-i Emânetten i'tâ kılınan 8 Kânûn-ı Sâni 328 târihli bir kıt'a müzekkerede: "Emânet ve devâ'ir-i belediyenin ilk teşkili olan 96 senesinden şimdiye kadar mahzenlerde terâküm iden defâtir ve evrâktan dolayı şehri bin üçyüz gurûş kadar icâr virilmekte ve bunların ekserisi işe yaramayarak virilen icârın beyhûde olmasına ve bu miyânda iptâl edilmiş bir hâyli e'imme ve muhtâr mühürleri ve hamâl ve sucu esnâfı markası bulunmasına nazaran kadro hârici efendilerden münâsiblerinin tefriki ve muhâsebeden defterci Mehmed Efendi'nin terfikiyle ve yevmiye onar gurûş i'tâsıyla bunların tasfiyesi" lüzûmu dermiyân kılınmış ve bu müzekkire encümen-i emânete havâle olunarak 14 Kânûn-ı Sâni sene 1328 târihinde karâr-ı âti virilmiştir:

"Devâ'ir ve şu'abât-ı aklâmın dahi böyle orada burada müterâkim bir hâyli evrâk ve defâtiri mevcûd olup bunların dahi muhâfazaları emrinde masraf-ı ihtiyâr idildiği ve cümlesinin tasfiyesi ile toplu bir hâle ifrâğı mûcib-i muhassenât görüldüğü cihetle müfettiş-i 'umûmiliğin nezâreti tahtında ve kadro hariçlerinden tefrik ve ta'yîn idilecek me'mûrlar ile ve mûma-ileyh Mehmed Efendi'nin refâkatiyle evrâk-ı mevcûdeden ol emirde lüzûmlu ve lüzûmsuz olanların tefrik ve tasfiyesi ve ancak tasfiye mu'âmelâtının aklâm ve şu'abata sırasıyla haber virilerek her kalem ve şu'be-i idâreden ta'yîn idilecek efendilerin huzûriyle icrâsı ve icâbı te'emmül idilmek üzere ba'de't-tefrik lüzûmlu ve lüzûmsuz bir kıt'a defterinin bi't-tanzîm encümene i'tâsı ve bu işe de istihdâm idilecek ketebe ye yevmiye onar gurûş virilmesi ve emr-i tasfiye için 'amele istihdâmına da lüzûm hiss idildiğinden lüzûmu mikdâr 'amele dahi istihdâmı ve iptâl edilmiş mühürlerle markaların dahi bu miyânda tefrik ve ta'dâd idilerek mekâdirini mübeyyin bir kıt'a defterinin başkaca tanzîm ve i'tâsı zımında hey'et-i hesâbiye müdiriyyetine me'zûniyet i'tâsı tensîb olunmuştur".

*

**

Encümen-i Emânetin işbû kararı üzerine sâbık müfettiş-i 'umûmî Dağavaryân Efendinin Nezâreti tahtında olarak her kalem intihâb itdiği birer ikişer me'mûra bu bâbda salâhiyetnâme ve ta'limât-ı lâzûme virmiş ve me'mûrlar dahi âmirlerinden aldıkları emre ve ta'yîn olunan hadde göre kalemlerine 'âi'd evrâk miyânında lüzûmlu ve lüzûmsuzların tefriğine başlayub işe yarayacağına hükm itdiği evrâkı, defâtiri ve müsveddeleri dâ'ire-i emânetin alt katında ve kısmen hazine-i evrâkda ihzâr olunan mahallere nakl itdirmişlerdir.

Aklâm-ı Emânetden Kuyûd-ı 'Umûmiyye Kalemî 1271 den sene-i hâliyyeye gelinceye kadar ne mikdâr işe yarar defâtiri var ise bunların mülhakâta 'âi'd olanlarından ve tevzi', jurnal

gibi bi-lüzûm 'add idilenlerinden mâ'adâsını almış ve yalnız berâ-yı hıfz-ı kaleme muhavvel ba'zı fersûde zarfları derûnundaki evrâkı Vezir Hân'ında bırakmıştır.

İşbû defâtir Kuyûd-ı 'Umûmiyyeden me'mûr idilen merhûm Cemal Bey tarafından sûret-i mükemmelede tasnîf edilerek ve üzerlerine etiketleri yapıştırılarak el-yevm hazine-i evrâkda tahsîs olunan mahalde taht-ı muhâfazaya alınmıştır.

Hey'et-i Tahrîriye Kalemi: Mektûbi Kalemine 'âi'd evrâk ve defâtir akdemce eski Emânet Dâ'iresinin Zabtiyye Nezâreti kısmı tahtında bulundurulduğu sırada sandûkların kapakları kırılarak hayvânlara yemlik yapıldığını ve muhteviyâtının karma karışık bir sûretde öteye berüye atılmış olduğunu ve bu sûretle evrâkın nâ-tamâm ve gayr-ı muntazam bulunduğu cihetle işe yaramadığını ve 1324 senesinden sonrakilerin ise muntazam olub bunların hazine-i evrâkda, sûret-i mükemmelede tasnîf edilmiş bulunduğunu bi'l-beyân tasfiyeye iştirâk itmemiş ve evrâkı hâliyle bıraktırmıştır.

Encümen-i Emânet Kalemi: 1314 senesinden i'tibâren müsevvidât, ve meclis-i emânet zabıtlarıyla diğer bir kısım evrâk ve vesâ'iki alub 1314 den evvelki senelere 'âi'd kâffe-i evrâk ve vesâ'ik ve defâtiri mahzende terk itmiştir.

Umûr-ı Hukûkiye Kalemi: Dâ'ire-i Emânet tahtındaki mahzende bulunan evrâkını tamâmen almıştır.

Hey'et-i Fenniyye: Zâten pek cüz'i olan evrâkını almış ve bi-lüzûm birtakım defâtiri ve keşf-i sâni evrâkını mahzende bırakmıştır. Kule-i zemine 'âi'd evrâk ve vesâ'ik ise komisyonca alınmıştır.

Kantâr İdâresi, Evzân İdâresi, Esnâf Kalemi, Baytar Müfettişliği, Hey'et-i Sıhhiye Müfettiş-i 'Umûmiliği gibi şu'abât-ı idâre el-yevm mefsûh ve şekli âhere münkalib olduğu için bunlardan birer me'mûr bulundurulmamış ve bu idârelere 'âi'd evrâk ve defâtir bi-lüzûm 'addıyla hâliyle terk edilmiştir.

Ma'-mâfih Kantâr ve Evzân İdârelerinin en lüzûmlu evrâkı Dâi're-i Emânetdeki mahzenlerde olduğu için bu mahzenlerdeki evrâk tasfiye olunduğu sırada Kantâr İdâre-i Hâzırası me'mûrları gelüb işlerine yarayan evrâkı almışlardı. Hey'et-i Sıhhiyeye 'âi'd evrâk dahi müdiriyyet-i mezkûre me'mûrları tarafından bi't-tetkîk işe yarayanları alınub bi-lüzûm olanları terk edilmiştir.

Vezne: Vezir Hân'ında üst katta münhasıran bir odayı işgâl iden evrâkını kâmilan alub Dâi're-i Emânetde ihzâr olunan mahalle nakl itmiştir.

Hey'et-i Hesâbiyyeye 'âi'd vesâ'ike gelince: En ziyâde dağdağayı müceb olan evrâk bu kalemin olduğu için bu mes'ele biraz tevzih olunmuştur.

İbtidâ tasfiyeye muhâsebece lüzûm gösterildiği ve ale'l-ekser mürâca'at idilen evrâk ve vesâ'ikin kısm-ı a'zamı muhâsebece 'âi'd bulunduğu cihetle müzekkirede ve encümen-i emânetin kararında tasrîh idildiği üzere esnâ-yı tasfiyede defterci Mehmed Efendi bulunduğ gibi asıl masraf evrâkının muhâfızı bulunan Asaf Bey, Mehmed Efendiye refâkat iderek gerek Vezir Hân'ında, gerek Dâi're-i Emânetde ne kadar muhâsebece 'âi'd evrâk var ise bunların 'ilmî lâ-hakk olmadan ve lüzûm ve 'adem-i lüzûmlarına dâ'ir mûmâ-ileyhim tarafından bir karar virilmeden hiçbir şey yapılmamıştır. Bu takayyudâta rağmen lüzûmlu ba'zı evrâkın ve ez-cümle 1328 senesi masraf evrâkının karışmasının sebebi: evrâk-ı mevcûde ma'a'l-esef hiçbir tasnîf fennî ve mantikiye tabi' tutulmuş olmayub karma karışık bir sûretde

sandüklara yerleştirilmiş ve öteye beriye atılmış olduğundan meselâ bir sandûkun üzerinde "315 senesi evrâkı" etiketi olduğu hâlde lede't-tedkik farazâ 307 olduğu anlaşılmış ve şu hâlde 328 senesi evrâkı muhtevî bulunan ma'â-mafih Vezir Hânı'nda olmayub Dâ'ire-i Emânet tahtındaki mahzende bulunduğu me'mûrin 'âi'desi tarafından dermiyân ve iddi'â idilen sandûkun üzerinde -zann idildiğine göre- başka bir etiket görülerek mûmâ-ileyhim tarafından tedkike lüzûm görülmeden sandûk muhteviyâtı fersûde ve köhne evrâk miyâmına karışdırılmak üzere Vezir Hânı'na gönderilmiş ve asıl mes'ele de bundan çıkmıştır.

*

**

Bu sûretle Encümen-i Emânet karârına tevfiken sâbık müfettiş-i 'umûminin nezâreti tahtında me'mûrin 'âi'desi tarafından tefrik olunan evrâk ve defâtir Dâ'ire-i Emânete getirilerek ve bir kısmı Hazine-i Evrâkda, kısm-ı diğeri Dâ'ire-i Emânetin tahtındaki evrâk mahzenlerine yerleştirilerek o zaman pek ibtidâ'î bir sûretde tasnif dahi idilmiştir.

Ba'de't-tasfiye Vezir Hânı'nda bırakılan ve bi-lüzûm olduğuna kana'ât getirilen evrâk ve defâtirin ayrı ayrı altı odayı işgâl itmesi beyhûde kira i'tâsını müstelzim olacağı cihetle fûrûht idilmek üzere keyfiyyet-i evrâk havâdisle il'ân olunarak müzâyedeye vaz' olunmuştur.

Bir de defterlerin mukavvâlarının ayrı ayrı satılmaları müceb-i muhassenât olacağı mütâla'asıyla hâricden tedârik olunan on, on beş 'amele ma'rifetiyle mevcûd defâtirin mukavvâları kopartılarak bu esnâda defterler parça parça idilmiş ve yine bu sırada fazla icâra vîrilmemek için altı odanın beşindeki evrâk 'amele-i merkûme ma'rifetiyle toplatdırılıb tahta destgirelere doldurularak kâffesi karma karışık bir sûretde yalnız bir odaya vaz' iddihâr kılınmıştır. Netice-i müzâyedede mukavvâlara münâsib bedelle tâlib çıkmamış ise de kağıtların beher kıyyesi lira para sekiz buçuk parada birisi 'uhdesine kalarak ihâle-i kat'iyyesi icrâ ve pay dahi alınmış iken o sırada tüccâr tarafından Avrupa'ya mezkûr kağıtların sevkine imkân bulunmamasına ve me'mûrin-i emânetin bir kısmı arasında -bunların içinde evrâk-ı mühimme vardır. Satılmaz -tarzında goftgular peydâ olmasına binâen bu gibi âhvâl karşısında tâlibi yüzde on dipozito akçesinden vazgeçerek bir daha semtine uğramamış ve binâe'n-'aleyh evrâk fûrûhtu mes'elesi de yüz üstü kalmıştır.

İlk tasnif yahûd tefrik mu'amelesine 329 senesi Haziranında başlanılarak bir iki ay zarfında ber-vech-i marûz hitâma irdirilmiş ise de evrâkın fûrûht ve 'adem-i fûrûhtu mes'elesi Cem'iyet-i 'Umûniyye-i Belediyyenin ilk ictimâ'ı tarihi olan 4 Teşrîn-i Sâni 329 a kadar devam itmiş ve o târihten sonra işbû evrâk-ı 'atika mes'elesi başka bir safhaya dâhil olmuştur.

*

**

Esbâb ve ledüniyyâtı ma'lûm olacağı için burada teşrihine lüzûm görmediğimiz hâlet-i rûhiyye dolayısıyla bir kısım me'mûrin arasında deverân itdiği bâlâda 'arz ve izâh olunan goftgûlar ba'de't-teşkilât ilk ictimâ'mı 'akd imekde olan Cem'iyet-i 'Umûniyye-i Belediye a'zâ-yı kirâmının şifâhen ve tahrîren sem'i itulâ'larına kadar îsâl idilmiş ve vazifeleri İstanbul âhâlisinin hukûkunu muhâfaza ve mukadderât belediyesini idâre ve murâkabeden 'ibâret olan cem'iyet-i müşârün-ileyhâya mensûb a'zâ-yı kirâmdan bir kısmı bu mesmu'âtın ne derecelerde hakikâta karîn olduğunu anlamak üzere keyfiyyeti bi't-takrîr makâm-ı sâmi-i emânet penâhilerinden istizâh işlemişlerdi.

Hatta bu münâsebetle a'zâdan Ali Rifat Bey Efendi tarafından bûdce müzâkeresi sırasında bi't-tanzîm Hey'et-i 'Umûmiyyeye i'tâ idilen 22 Şubat 1329 târihli takrîkin bir fıkrasında: "İstanbul Belediyesi'nin milyonlarca liralık evrâk-ı müsibeteyi yakıp yıkıp âzâde-i hesâb u kitâb kaldıktan sonra ortaya bûdce nâmıyla bir garîbe-i hesâbiye çıkardığından" bahsi müte'âkib 'aynı raporda şu sûretle teşrih-i mes'ele olunmuşdur:

"Şhremânetince mukaddemâ Vezir Hânî'nda mahzen-i evrâk olmak üzere istüicâr idilen odaya 328 senesi hesâbâtı iki sandûk derûnunda nakl idildiği hâlde el-yevm sandûkun biri boşaltılarak evrâkın bir kısmı atılacak, satılacak köhne ve fersûde kağıtlar içine karışdırılmış ve banka hesâbâtı, istikrâz evrâkı gibi bir-iki milyon liralık hesâbât-ı muhtevi, evrâk-ı mühimme tam ma'nâsiyle 'âdi uçurtma kağıdı gibi ber-hevâ idilmiştir. Hukuk-ı Âhâliye ta'alluku i'tibârıyla bir cinâyet-i 'azime nânımı virmekte tereddüt itmediğim bu keyfiyyet ziyâ' veya ihtirâkın bütün safahât-ı mestûresini meydana çıkartmak ve evrâk-ı müsibetenin bu vechle yok olmasından müstefid olmuş veya olmak teşebbüsünde bulunmuş Meşrutiyet düşmanı yâdigârlar kimler ise büyük, küçük cümlesini tutub 'âdetâ istihfâf ve istihzâ itdikleri kanûn-ı mu'adeletin pençesine teslim itmekdeki hakk-ı vekâletim bâkîdir" denilmiştir.

Yine bu mes'ele hakkında mûmâ-ileyh Ali Rifat Bey Efendi tarafından i'tâ kılınan 5 Mayıs 330 târihli diğeri bir takrîrde bâlâdaki izâhât kısmen tekrar idildikten sonra: "Bu sebeble sene-i mezkûreye 'âi'd hesâbât usûl-ı muhâsebe vechle kapadılmayarak açık kaldığından bir hey'et-i hesâbiyye teşkiliyle bu bâbda tahkîkât icrâsına" lüzûm gösterilmiş ve bunun üzerine Cem'iyet-i 'Umûmiyye-i Belediye Tedkîk-i Hesâbât Encümenince icrâ-yı tahkîkâta mübâşeretle bu işle 'alâkadâr görülen büyük, küçük kâffe-i me'mûrin-i encümenine celb edilerek istüzâh-ı keyfiyyet olundukda sorulan su'âllere me'mûrin mûmâ-ileyhim tarafından verilen cevâblara göre bu işde ya'ni 1328 senesine vesâ'ireye 'âi'd evrâk-ı hesâbiyyenin bi-lüzûm evrâk miyânına karışdırılmasında bir su'i-kasd olmayub ihmâl ve lâ-kaydının mevcûdiyetine ve bir kısım me'mûrin de vazife-i hüsnün mefkûdiyetine hey'etce kanâ'at getirilerek bu bâbda yazılan 1 Nisan 1330 târihli mazbatada:

Pare	Gûrûş
10	4,021,682 Ma'âşâta
36	5,076,212 Mesârifâta
30	66,773 Vâridât-ı reddiyâtına
26	14,301,108 Emânet reddiyâtına
07	7,449,714 Devâ'ire-i irsâlâta
00	8,152,741 Banka tevdî'âtına 'âi'd olmak üzere

cem'ân

29 39,114,231 gûrûşluk hesâbât evrâkı görülememiştir.

Bu evrâkı muhâsebe-i emânetin ibrâz idememesi cihetiyle tedkîkât-ı hesâbiyyeye devan imkânı kalmamış olduğundan mikdâr-ı mezkûrun el-hâlet-i hazîhi muhâsebe açığı olarak kabûlü zarûri bulunduğuna" karâr virilmiş ve bu mes'elede şu sûretle hitâm bulmuş idi.

*

**

İbûdâsı ile intihâsı ve ta'bîr-i âherle sûret-i iddî'â ile netice-i karâr arasında külli fark bulunan işbû evrâk-ı 'atikanın ziyâ' ve ihtirâkı mes'elesinin hakîkât ve mâhiyetinin yalnız Cem'iyet-i 'Umûmiyye-i Belediye a'zâ-yı kirâmı nezdinde değil keyfiyetin evrâk-ı havâdisle de şuyû'u ve intişârı hasebiyle Efkâr-ı 'Umûmiyye-i 'Osmâniyyecede bi-hakkın anlaşması için bu sefer Emânet Celilerince ayrıca tahkîkât ve tedkîkât icrâsına lüzûm gösterilmiş ve sûret-i âtide münderic 26 Nisan 330 târîhli tezkire-i 'aliyye-i emânet penâhileriyle 'âcizleri bu işe me'mûr idilmişdik.

"Vezir Hâm'nda altı odayı işgâl itmekte olan emânete 'âi'd evrâk-ı âtikadan bir kısmı mukaddemâ Dâ'ire-i Emânete getirdilmiş ve âksâm-ı mütebâkiyesi bir odaya doldurularak orada bırakılmış ise de evrâk-ı metrûke miyânında lüzûmlu daha ba'zı vesâ'ik mevcûd olacağından işbû evrâkın tensib itdiğimiz tarz ve şekilde bir daha tedkîkinden sonra içlerinden lüzûmlu olanların tefrîkiyle tasnifi ve bi-lüzûm olduklarına kanâ'at getirilenler hakkında olunacak mu'âmenenin de istizâmı ve iki ay zarfında neticelendirilmesini matlûb ve mültezim olan bu işin müddet-i mezkûre zarfında ikmâli için refâkatinize dört efendi ile iki ücretli hademe alınarak heman işe başlanılması" emir ve tebliğ olunmuş idi.

Makam-ı Emânetin işbû emri üzerine refâkatimize aldığımız efendilerle heman tasfiyeye mübâşeret idüb sekiz gün kadar çalışılmış ise de ibtidâ-yı emirde toz ve rutûbetin te'siriyle refiklerimizden iki kişinin hastalanması ve Cem'iyet-i 'Umûmiyye-i Belediyede bu evrâk-ı âtika mes'elesinin tekrar mevzû' bahis idilmesi hasebiyle tasfiye mu'âmelesi bi'l-mecbûriye ta'til idilmiş idi.

Mu'ahharen şeref telakkî olunan emri-i 'âli-i emânetpenâhî ve Encümen-i Emânetin te'kidîden vâki' olan 16 Haziran 1330 tarihli karârı üzerine tekrar sûret-i kat'îye ve mütemâdiyede tasfiyeye mübâşeretle altmış bir gün zarfında evrâk ile defâtir tefrîk idilmiş ve cins cins ayrılan evrâk dahi çuvallara vaz' olunarak bi'l-âhire tasnif idilmek üzere diğer bir odaya nakl edilüb ve defterler yerli yerinde bırakılmışdı. Defterlerin de cins cins tefrîki Mu'âvin Bekir Bey Efendi tarafından berâ-yı teftiş mahzenleri hîn-i teşriflerinde -emir buyurulmasına binâen bir ay kadar da defterlerin tasfiyesiyle uğraşarak ve lehü'l-hamd 12 Teşrin-i Sâni 1330 târîhinde tasfiyeye hitâm virilmiştir.

Resim 1- Mahzenin tasfiyeye başlandığı zamandaki hali

İkinci Tasfiyenin Neticesi

Evrâkı Ne Hâlde Bulduk?

Raporun mebâdisinde 'arz idildiği üzere evrâk ve defâtir-i mezkûrenin 'adem-i lüzûmuna ve bi'l-müzâyede fûrûhtına karar virilmiş olduğu için defterlerin ve dosyaların mukavâları koparılab ayrıca bir köşeye istif edilmiş ve mütebâkî evrâk ile defâtir moloz ve enkâz gibi kapu ve pencereler açılmayacak bir hâlde karma karışık sûrette tâvâna kadar doldurulmuşdu. (1) numarolu resim tasfiyenin ilk günlerinde mahzenin hâlini gösterdiği için pek belîğ olan dâlâlet mer'iyesine karşı uzun uzadıya teşrîhâta lüzûm görülmemiştir.

İşe başlayacağımız sırada böyle lebâleb dolu bir mahzende çalışacak bir yer açılmak üzere evvelâ mukavâlar kamyonlarla iki gün mütemâdiyen emânete taşıtdırılmış ve bu mukavâlar hayli müddet durduktan sonra âhiren 1330 senesi Teşrîn-i Evvel mâhı zarfında kıyesi on bir parden Levâzım Müdiriyyetince tâlibe fûrûht idilmişdir.

(2) numarolu resim ise evrâkın rub'î tasfiye idildikten sonraki âhvâli gösterdiği cihetle bu resmin irâ'e itdiği manzara 'âcizlerini tafsilât-ı zâ'ide i'tâsımdan büsbütün müstağnî kılmıştır.

*

**

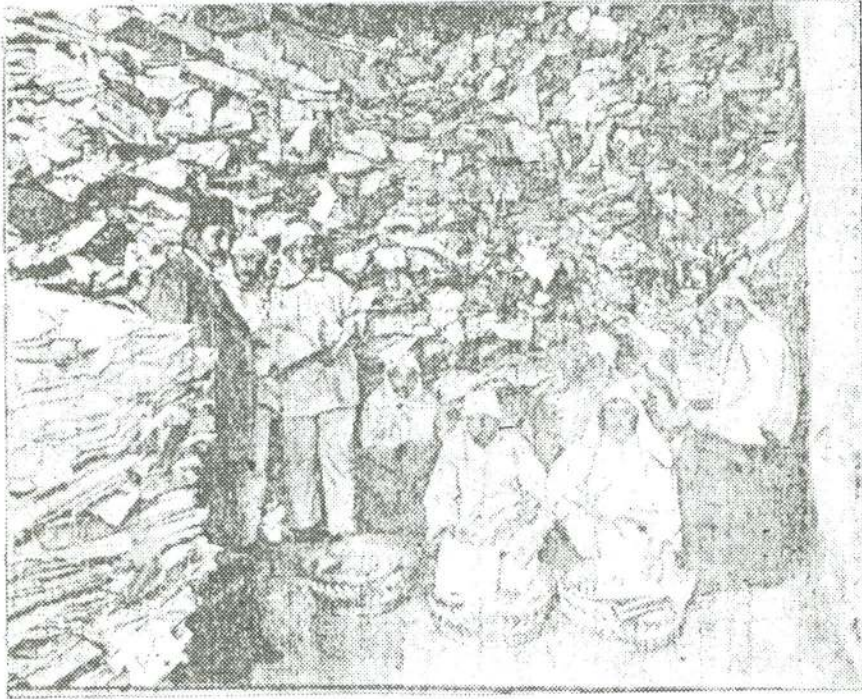
Evrâk Kaç Sınıfta Taksîm İdildi?

Evvelâ bir kısmı defter, müsvedde diğeri evrâk olmak üzere ikiye tefrîk idilmiş; evrâk cins cins çuvallara vaz' idilerek başka bir mahzene nakl olunmuşdur.

Sâmiyen defterler tasnîf idilerek (3) numarolu krokiden müstebân olacağı üzere dokuz kısma tefrîk idilmiştir.

Birinci Kısım - Defâtir ve Müsevedât

(1) Numero: Matbû' ve gayr-ı matbû', fakat imlâ ve isti'mâl idilmemiş defâtir, kağıdlar, makhûzlar ve sâ'ire.

Resim 2 - Soldan sağa: 1. Emanet Muavini Bekir Bey Efendi 2. Hazine-i Evrak Başkatibi Osman Bey 3. Memurin Kalemî Müdürü Hayatî Bey 4. Memurin Kaleminden Hüsametî Bey 5. Muhasebeden Defterci Mehmet Efendi 6. Hazine-i-Evraktan Adil Bey 7. Encümen-i Emanetten Muhtar Bey 8. Memurin Kaleminden Emin Bey

Bir metro yirmi santim 'arızında ve üç metro kırk santim tûfunda ve üç metro elli santim irtifâ'ında - (on dört metro yirmi sekiz santimetro muka'abı) bir sahayı işgâl iden defâtir-i mezkûrenin cins ve nev'ini ta'yîn ve ta'dâd gayr-ı mümkün olub bunları tefrîk ve ta'yinden de bir fâ'ide melhûz değildir.

Ancak şu kadar 'arz idebiliriz ki şimdiye kadar emânet ve şu'âbatınca kaç cins defter, evrâk-ı nakdiye, makhûz, esnâf tezkeresi... ill. tab' itdirilmiş ise bunların hemen kâffesinden az çok numûneler mevcûddur.

Bunlar imlâ ve istim'âl idilmemiş evrâk ve defâtir olub hâl-i hâzırda ve âtîde dahi işe yaramayacağı cihetle fûrûhtunda bir bâ'is görülememiştir.

(2) Numero: Defâtir- ve Kuyûd-ı 'Atika:

Bir metro yirmi santim 'arzında ve bir metro tûlunda ve iki metro otuz santim irtifâ'ında (iki metro yetmiş altı santimetro muka'abı) bir sahayı işgâl itmektedir. Buraya cem' olunan defâtir miyânında ta 1231 târîhinden ba'zı evrâk ve defâtir-i 'atikaya tesâdüf idilmiştir. Esnâ-yı tasfiyede bu gibi defâtir-i 'atika ayrıca toplatdırılarak bi'l-âhire kemâl-i i'tinâ ile tedkik olundukda devletin az çok tarik-i teceddüde dahil olduğu Sultân Selim-i Sâlis ve Mahmûd-ı Sâni devirlerinden beri vezâi'f-i belediyyeyi kısmen veya tamamen ifâ itmiş olan İhtisâb Nezâreti, Zahire Nezâreti, Ebniyye İdâresi, Konturato İdâresi, Zabtiyye Nezâreti, Ticarethane gibi el-yevm mefsûh veya şekl-i âhire münkâlib devâ'ir ve nezâretler evrâkının dahi hîn-i lağvlarında Emânete devr idilmiş olduğu anlaşılmıştır. Bunlar miyânında kadîm esnâf mu'âmelâtuna bi'l-hâssa gedik işlerine, ihtisâb umûruna, Konturato ve Ebniyye İdârelerine, zahire ve etmek işlerine 'âi'd olarak vücûdlarından istifâde melhûz bulunan defâtir hîn-i tasfiyede hazine-i evrâka nakl edilmiştir. Diğerleri bi-lüzûm olmakla beraber kısmen çürümüş ve okunmaz bir hale gelmiştir.

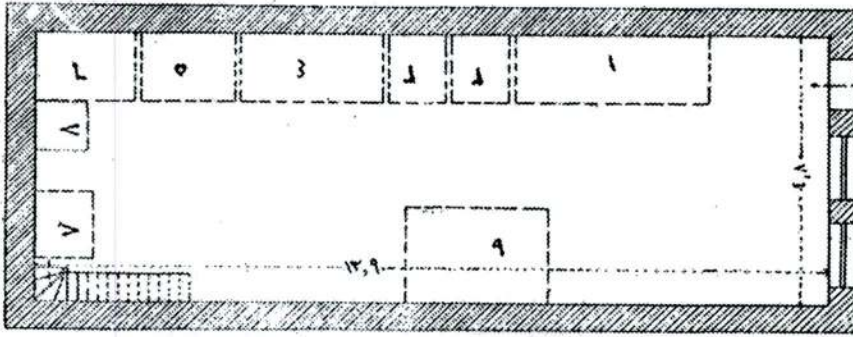
Bunların ibkâsında bir fâi'de melhûz değildir.

(3) Numero:

Bir metro yirmi santim 'arzında ve bir metro tûlunda, bir metro seksen santim irtifâ'ında olub (iki metro on altı santimetro muka'abı) bir sahayı işgâl itmektedir. (1) numeronun 'aynı olub orası tavana kadar dolmuş olduğundan burada bir üçüncü sıra daha yapılmıştır.

(4) Numero: Mûlgâ Meclisi Emânete 'Âi'd Defâtir ve Müsevedât.

Bir metro yirmi santim 'arzında ve iki buçuk metro tûlunda ve iki metro otuz santim irtifâ'ında (altı metro doksan santimetro muka'abı) bir sahayı işgâl ider.

Resim 3 - Evrak mahzeninin krokisi.

Burada Mûlgâ Meclis-i Emânetin 1285 den 1313 senesi nihâyetine kadar kâffe-i zabıtnâmeleri ile müseveddeleri ve 1286 dan 1293 senesine kadar İstanbul ve Mülhakât-ı Valiliği vazifesini de ifâ iylemiş olan Zabtiyye Nezâretinin umûr-ı vilâyete müte'allik bir kısım defâtir ve müsevedâtı ve 1293 den 1306 senesine kadar İzmit, Biga ve Kaza-i Erba'adan ve bir de İstanbul civar kazalardan mürekkebe İstanbul Vilâyeti vazifesini görmüş olan emânetin mülhakât meclis idâresi ve sâ'ir ş'u'abâtı evrâkı da vardır.

Bunların 'alâkadâran tarafından bir kere daha tedkikiyle pek lüzûmsuzları terk edilerek diğerlerinin tasnif ve hüsni muhâfazası elzemdir.

(5) Numero: Hey'et-i Tahrîriye Kâlemine 'Âi'd Müsevvedât.

Bir metro yirmi santim 'arzında ve bir metro altmış santim tûlunda ve iki metro seksen santim irtifâ'ında (beş metro otuz yedi santimetro muka'abı) bir sahayı işgâl ider.

Bâlâda 'arz idildiği üzere kalem-i mezkûr 1324 senesinden evvelki evrâkını, gayı-ı mun-tazam ve noxsân olduğundan bahisle almamış olduğundan Mektûbi Kaleminin 1285 den 1323 senesi nihâyetine kadar otuz dokuz senelik müsevvedâtu burada cem' idilmiştir.

Bunların mehmâ-emken tasnîf ve teclîdiyle hüsn-i muhâfazaları sûret-i kati'yyede el-zemdir.

(6) Numero: Muhâsebe Defâtir ve Kuyûdât.

Bir metro yirmi santim 'arzında ve bir metro yetmiş santim tûlunda ve iki metro seksen santim irtifâ'ında (beş metro yetmiş bir santimetro muka'abı) bir sahayı işgâl ider.

Cins ve nev'ini ta'yîn 'adimü'l-inkân olub lüzûm ve 'adem-i lüzûmlarını takdir ise ancak me'mûrin 'âi'desi tarafından ba'de't-tedkik anlaşılacağından bu ciheti Hey'et-i Hesâbiyyenin takdîrine bırakıyoruz.

(7) Numero: Hendeschâne Müsevvedât ve Defâtiri:

Doksan santim tûl ve 'arzında ve bir metro irtifâ'ında (bir metro seksen santimetro muka'abı) bir sahayı işgâl ider. Pek cüz'i ve hemen kâffesi bi-lüzûm bir takım defâtirden 'ibârettir.

Bunların vücûduyla 'ademi müsâvîdir.

(8) Numero: Evrâk Kalemi.

Bir metro yirmi santim tûlunda ve bir metro 'arzında ve iki metro irtifâ'ında (iki metro kırk santimetro muka'abı) sahayı işgâl ider.

Bâlâda izâh idildiği üzere kalem-i mezkûra 'âi'd ve en lüzûmlu defâtir evvelce kâmilten aldırılmış olduğundan burada kalanlar o zaman bi'l-iltizam bırakılan mülhakât kayıd defterle-riyle jurnal ve tevzî' ve emsâli bi-lüzûm defâtirden 'ibârettirler.

Mülhakât defâtirinden mâ'adâsı muhâfazaya şâyân değildirler.

(9) Numero: Kantâr ve Evzân İdâreleriyle Esnâf Kalemi Defâtiri.

Bir metro yetmiş santim 'arzında ve iki buçuk metro tûlunda ve dört metro irtifâ'ında olmak üzere (on yedi metro muka'abı) bir sahayı işgâl ider.

Vaktiyle vezâ'ifi belediyenin başlıcasını teşkil iden esnâf mu'âmelâtına müte'allik ve husûsuyla envâ'i iki yüz seksen beşi tecâvüz iden esnâfın her sene yeniden tanzîmi mu'tâd olan binlerce nüsha esâmî defâtiri ile merkez idâresinden mâ'adâ yüzü mütecâviz mevkî' ve şu'besi bulunan Kantâr İdâresinin pul, medâhil, 'arziyye, çekiSilh. rûsûmunun sûret-i cibâyet ve kaydına mahsûs binlerce defâtirden 'ibârettir ki bunların muhtevî oldukları hesâbât defa'âtle rû'yet idilmiş olmak ve binâ'en-'aleyh yekûn ve envâ'i 'ale'l-usûl Muhâsebe-i Emânet defterle-riinde mukayyed bulunmak i'tibârıyla muhâfazalarında bir fâ'ide melhûz değildir.

1 ve 3 numarolu evrâkın tâbi' olacağı mu'âmeleye terfîk idilmesi münâsibdir.

İkinci Kısım - Evrâk

İşbû evrâk beş-kısma tefrîk olunarak ayrı ayrı çuvallara vaz' edilmiştir.

Birincisi - Bi-lüzûm ve fersûde evrâk.

İkincisi - Tezâkir, muharrerât ve müzekkireler.

Üçüncüsü - Kantâr pullarıyla her dürlü makbûzlar, dip koçanları, i'âne biletleri ve emsâl-i evrâk-ı nakdiyye.

Dörcüncüsü - Muhâsebe evrâkı

Beşincisi - 1328 senesi evrâk hesâbiyesi

1.- **Bi-lüzûm ve fersûde evrâk:** 615 çuvaldan 'ibâretidir. Envâ'i gazete parçaları, defter kırıntuları, te'sir-i rutubetle mürûr-ı zamanla çürümüş ve okunmaz bir hale gelmiş evrâk-ı 'atika, boş zarflar gibi hiçbir kıymeti olmayan molozdan 'ibâretidir.

Bir an evvel elden çıkarılarak beyhûde yer işgâl itmemesi iktizâ ider.

2.- **Tezâkir, muharrerât ve müzekkireler:** Elli beş çuvaldan 'ibâretidir. Gerek devâ'ir ve şu'abât-ı belediyeden veya devâ'ir-i sâ'ire-i merkeziyeden emânet-i celileye vârid olub gerek kaleminden kaleme i'tâ idilüb de mevki-i mu'ameleye konmuş yüzbinlerce tezâkir, muharrerât ve müzekkirelerden enkaz arasından ve moloz yığınından çıkarılabilenlerdir ki bunların içinde mühim vesâ'ik bulunması akvâ-yı ihtimâlâtandır.

Şu 'itibarla sûret-i muntazamada tedkik ve tasnif idilerek kâbil-i istifâde bir hale getirilmesi derece-i vücûbda bulunduğuna kanâ'at-ı kamilemiz variddir. Ve bu vazîfe dahi aklâm-ı emânetce yapılmalıdır.

3.- **Kantâr pullarıyla her türlü makbûzlar, dip koçanları, i'âne biletleri ve emsâl-i evrâk-ı nakdiyye:** 199 çuvaldan 'ibâretidir.

Kantâr İdâresi her sene veya birkaç senede bir pullarla rüsûm-ı sâ'ire makbûzlarının renk ve şeklini değışdirmek i'tiyâdında bulunduğu cihetle mahzende bunların binlerce renk ve şekilde yüz binlercesine tesâdüf edilmiş olduğu gibi devr-i sabıkda Memâlik-i 'Osmâniyenin neresinde bir afet zuhûr itse derhal emânette bir komisyon teşkili ile âhâli ve me'mûrînden yüz misli fazla bilet tab'ı usûl ittihâz olunduğundan mıdır nedir? evrâk miyânında binlerce çeşidden yüz binlerce i'âne biletleri zuhûr itmiş ve bunlarda aynı çuvallara yerleşdirilmiştir. Gerek kantâr pullarıyla makbûzların ve dip koçanlarının gerek i'âne biletlerinin bi't-tab' ol zamanlar hesabâtı görülmüş olduğu için el-yevm hiçbir kıymeti hâ'iz değildir.

Bi-lüzûm ve fersûde evrâk hakkında yapılacak mu'ameleye tâbi tutulması iktizâ ider.

4.- **Muhâsebe evrâk ve vesâ'iki:** 47 çuvaldan 'ibâretidir. Bunların bir kısmı divân-ı muhâsebâtca görülmüş hesâb-ı kat'i evrâkı diğerk bir kısmı ve devâ'ir ve makâmât-ı sâ'ireden mütevârid ve muhâsebeve muhavel olan tezâkir ve muharrerâtdır.

Bunların hasbe'l-ihtisâs hey'et-i hesâbiyece tedkiki ile işe yarayanların tefrîk ve tasnifi her halde iktizâ ider.

5.- 328 senesi evrâk hesabıyesi: Yalnız bir çuvaldan 'ibâretidir. İkinci tasfiyenin sebeb-i asliyesi sene-i mezkûre evrâk hesabıyesinin kasden veya sehven fersûde ve köhne evrâk miyânına karışdırılmış olmasındaki iddi'â teşkil iylediğinden tasfiyeye başlandığı günden i'tibaren bi'l-hassa bu cihete fevka'l-âde i'unâ iderek 328 senesine 'âi'd ne mikdâr masraf evrâki görülmüş ise hemen tefrîk idilüb günü gününe hazine-i evrâka nakl idilerek orada birikdirilmiş idi.

Cemiyet-i 'Umumiye-i Belediyece aranılan vesâ'ikin işbû evrâk olup olmadığını anlamak üzere tedkîk-i hesabât kalemine bi'l-mürâca'a keyfiyet-i istimzâc ve evrâk-ı mezkûre ile defâtir-i esâsiye karşılaştırıldıkda matlûb evrâk olduğu ve pek cüz'î kısmı noksân bulunduğu anlaşılmışdır. Bu cihet Cemiyet-i müşârün-ileyhâ tedkîk-i hesabât encümenince bi't-tab' tafsiilen îzâh idileceğinden bu bâbda îzâhâta girişmek hâric-i ez-salâhiyyet görülmüşdür.

Yalnız şu kadar 'arz ideriz ki 1328 senesi evrâk-ı hesabıyesinin bu sûretle mahzende bulunuşu ihbâr ve zann idildiği gibi bunların imhâ ve ihrâk idilmemiş olduğuna delâlet ider.

Ma'-hezâ me'mûrîn 'âi'desinin teseyyüb ve ihmâli de yokdur denilemez.

*

**

Buraya kadar Emânet-i Celilerine 'âi'd evrâk mahzenleriyle derûnlardaki evrâk-ı 'âtıkanın mâzisi ve hâl-i hâzırı 'arz olundu. Evrâk ve vesâ'ikin şu sûretle ziyâ'ından dolayı ol emirde Emânet-i Celilerini bade't-ta'ziye üç dört aylık mütemâdi iştigâlin bahş iylediği vukûf ve tecrübe neticesi olarak ahvâl-i ma'rûzanın ba'demâ olsun vukû'una mâni' olmak üzere husûsât-ı âtiyyeyi nazar-ı dikkat-i sâmilere 'arz iyleriz:

Evvelen: Bâlâda bi'l-münâsebe 'arz idildiği üzere şimdiye kadar mahzen kirası olarak şehri bin üç yüz gurus virilegeldiği hâlde bu paranın dört beş seneliği bir araya getirilerek muntazam bir binâ vücûda getirilmemişdi. 18 Kânûn-ı Evvel 1328 teşkilâtundan sonra Hazine-i Evrâk olmak üzere ayrıca bir binâ tefrîk ve ihzâr idilmiş olduğundan ba'demâ Emânet Celilerine 'âi'd evrâk ve vesâ'ik katı'yen ötede berüde bırakılmayarak kâffesinin Hazine-i Evrâka teslîmiyle orada taht-ı muhâfazaya aldırılması bu perişânlığın kısmen önünü alacak yegâne tedbirdir.

Mevcûd binâ bi't-tab' bütün bu evrâki istî'âb idemeyeceğinden binâ-yı mezkûrun ufak bir masrafla tevsi'a kâbiliyeti bulunduğundan gerek merkez emânet gerek devâ'ir-i belediye için el-yevm virilegelmekte olan kiralar karşuluk tutularak Hazine-i Evrâk binâsının biraz tevsi'i veya bir kat ilâvesi sûretiyle Emânet-i Celilelerinin mahzen kirasından kurtarılması ve evrâk ve vesâ'ikin tahrib ve ziyâ'dan muhâfazası elzemdir.

Sâniyen: 1 Mart 1329 tarihinden i'tibâren Emânet-i Celileleri Hazine-i Evrâkında tatbik olunan dosya usûlünün muktezeyâtundan olarak evrâkda eskilik veya yeniliğe i'tibâr idilmeyüb iş i'tibâriyle dosya tutulduğundan bu usûl sâyesinde iki üç günlük yeni evrâk hakkında ne mu'âmele yapılırsa on beş, yirmi hatta elli; yüz senelik evrâk dahi 'aynı vechle ve o kadar sür'at ve suhûletle bulunacak derecede fennî bir tasnîf ve muhâfazaya tâbi' tutulmaktadır. Muhasenât ve intizâmı ba'zı devâ'ir-i merkeziyece de bi't-takdir numûne ittihâz idilmiş olan bu en sade, en basit bununla beraber ziyâdesiyle sehle't-tahhari usûlün devâ'ir-i belediyece de behemhâl kabûl ve tatbiki sûretiyle devâ'ir-i mezkûre kuyûdât ve vesâ'ikin ziyâ' ve teşevvüşden kurtarılması elzemdir.

Gerçi devâ'ir-i mezkûreden Makriköy ve Anadolu Hisarı dâ'irelerinde bu usûl tamamen ve 'aynen kabûl ve tatbîk idilmiş ise de diğer dâ'irelerden ba'zısı kendi usûllerinin intizâmından ve bir kısmı da tatbîk idecek me'mûrun fıkdanından bahisle kaydlarını hâlâ teşevvüşden kurtaramamışlardır. Hâlbûki bu usûl 'aynen tatbîk ve te'mîn intizâmına devam ve i'tinâ bulunduğu takdîrde devâ'ir-i belediye mu'âmelât-ı kuyûdiye pek büyük bir intizâm kesb ideceği gibi şimdiye kadar evrâk taharrisi için heder olan vakitler tasarruf edilerek diğer vezâ'if-i belediyenin ru'yetine hasr idilecek ve bu sâyede devâ'ir-i belediye sür'at-ı mu'âmele ve husûsıyla erbâb-ı müsâlaha teshilât husûsunda emsâli devâ'ir-i resmiye arasında belki de birinci dereceyi ihrâz idecektir. Merkez Emânet-i Celilelerince Hazine-i Evrâk te'sisi ve dosya usûlünün tatbîki hasebiyle âhvâl-i ma'rûzanın önü alınmış olmağla beraber devâ'ir-i belediyece de usûlu mezkûrun 'aynen ve tamamen kabûlu hâlinde kuyûdâtın kesb-i intizâm ideceğini bütün mevcûdiyetimizle te'mîn ideriz.

Sâlisen: Emânet-i Celileleriyle şu'abâtında inkılâba gelinceye kadar muntazaman ri'âyet edilmiş bir usûl-ı müstehzen vardır ki: Bâb-ı 'Âliden tebliğ olunan irâde-i seniyyeler, şûrâ kararları, tezkire-i sâmiyelerle kânûn ve nizâm mâ'iyetinde bulunan mukarrerât ve evâmîr-i sâ'ire meclis ve muhâsebe ve hendesehâne ve sâ'ir aklâmca muntazaman bir deftere kaydedilmekte ve bu irâde ve emîrler ta'minen devâ'ire tebliğ olundukda devâ'irce de bu usûle ri'âyeten birer deftere 'aynen kayd olunmakta idi.

Bade'l-inkılâb her nedense bu cihete ri'âyet edilmediğinden birçok mukarrerât ve evâmîr-i mühimme bir yere kayd ve zabt idilmeksizin şu sûretle evrâk-ı perâkende arasına karışdırılıb ziyâ'a uğramıştır. Bu usûl Evkâf-ı Hümayûn Nezâret-i Celilesi Kuyûd-ı Kadîme-i Vakfiyye Kaleminde o kadar intizâm ile tatbîk idilmekte ve lede'l-hâce o kadar suhûlet ve sür'atle bulunmaktadır ki Umûr-ı Evkâfa 'âi'd en ufak bir mes'elenin bile kaydı bulunarak hîn-i hâcetde hukûk-ı evkâfın muhâfaza ve siyânet idilebilmesi ancak bu kayıtlar sayesinde.

Binaen-aleyh 'aynen kayd usûlünün gerek merkez emânet, gerek devâ'ir-i belediyece yeniden ihyâsı selâmet ve mazbûtiyet-i mu'âmele nokta-i nazarından elzemdir.

Râbi'an: 'Arz olunan 'aynen kayd defâtirinden mülga meclisi emânet ile muhâsebe ve hendesehâneye 'âi'd bulunan kırk, elli defter şu nokta-i nazardan gayet mühîm ve şâyân ihticâc vesâ'ikden ma'dûd olduğundan ziyâ' ve tahribden vikâyeten bunların der-dest te'sis bulunan belediye kütübhanesinde taht-ı muhâfazaya aldırılması icâb ider.

Hâmisen: Emânet ve şu'abâtunca 'akd ve te'âti idilen mukâvelât ile emlâk-ı emânetin senedât-ı hâkâniyyeleri Hey'et-i Hesâbiyyece -evrâk-ı müsbete 'addiyle- masraf evrâkı miyânına karışdırılmakta ve işbû masraf evrâkının hesâbı görüldüğü zaman bi't-tab' ehemmiyeti kalmarak sâlifü'l-'arz mukâvelât ve senedât-ı hâkâniyye dahi işbû evrâk-ı metrûke ve gayı-ı mühimme miyânında bırakılmaktadır. Bugün bu gibi mukâvelât ve ta'ahlüdât evrâkının bulunamamasından dolayı birçok noktalarda hukûk-ı emânet, düçâr-ı ziyâ' olduğu gibi senedât-ı hâkâniyyelerin de şimdiye kadar mazbût ve muntazam bir halde muhâfaza idilememiş olmasından nâşi Emânet-i Celilelerince bir kısım emlâk belediyece tasarrûf husûsunda 'azîm müşkülât çekilmektedir.

Binaen-aleyh ba'demâ gerek mukâvelâtın gerek Emlâk-ı emânete müte'allik senedât-ı hâkâniyyelerin kâmilen Hazine-i Evrâka teslimi ile orada kolaylıkla bulunacak bir tarzda sebt-i defter idilerek der-dest te'sis olan kütübhanede taht-ı muhâfazaya aldırılması -işbû emlâk hakkında muhâsebece ayrıca defter tutulmasına bir mani' teşkil idemeyeceğinden- intizâm-ı mu'âmele ve muhâfaza hukûk-ı belediye nokta-i nazarından elzemdir.

Sâdisen: Râporun aksâm-ı muhtelifesinde 'arz idildiği üzere ilk tasfiyede bi'l-'umûm âklâm-ı emânet işe yarayan evrâkını Vezir Hanı'ndan Dâ'ire-i Emânetde ihzâr olunan mahal- lere nakl itmişler ise de bunlar tasnîf ve bir hâl-i intizâma ircâ' idilmemiş ve hâlbûki şâyân-ı istifâde görülerek nakli idilmelerine nazaran bugün noxsân veya gayr-ı mevcûd zann idilen birçok vesâ'ik ve kuyûdâtın bu evrâk miyânında bulunması kavien melhûz bulunmuş olduğundan bunların me'mûrân 'âi'desi tarafından sûret-i mükemmelede tasnîfiyle üzerlerine etiketler yapıldırılması ve mevcûdları sebt-i defter idilerek noxsânları var ise defter-i mezkûre işâret olunması ledel-hâce işbû evrâkın tedkîkinde işe yarayacaktır.

Sâbi'an: Mefsûh veya el-yevm mevcûd olan devâ'ir-i belediyenin dahi ötede berüde bu sûretle muhafâza idilmekte olan birçok evrâk-ı 'âtıkası olup bunlar da tasnîf idildikten sonra işe yarayanları merkez emânete celb idilerek noxsânların hiç olmazsa bunlarla ikmâlîne gayret olunması ve 'aymı zamanda beyhûde kira i'tâsına mahall bırakılmaması icâb ider.

Burada istidrâden 'arz ideriz ki devâ'ir-i belediye evrâkı miyânında en ziyâde vücûdundan istifâde melhûz olan Beyoğlu Dâ'iresi evrâkıdır.

Ma'lûm-ı sâmilere olduğu üzere Dersa'âdetde ve hatta Memâlik-i 'Osmâniyyede ilk defa olarak 1274 de Altıncı Dâ'ire-i Belediye küşâd olunub bu dâ'ire 1274 den 1285 senesine kadar pek mühim mu'âmelât-ı belediye ile iştigâl itmiştir. Ayrı bir nizamnâme ile pek ahrârâne ve istiklâl-kârâne bir idâreye tabi' tutulması ve meclisin de o devrin en benâm ve en muktedir 'Osmânî ve Ecnebî ricâl ve bankerlerinin â'zâ bulunması hasebiyle birçok mu'âmelât-ı belediye ibtidâ' Altıncı Dâ'irede tatbîk ve tecrübe idildikten sonra derece-i sâniyede emânet ve devâ'ir-i belediyece tatbîke başlanmıştır.

Dâ'ire-i mezkûre 1285 den 1296 ya kadar ehemmiyet-i sâbika ve husûsiyetini muhafâza işlemiş ve 1296 dan sonra Dersa'âdet Belediye Kânûnu-ı Ahkâmı ta'til ve fesh idilerek devâ'irin 'adedi ona tenzil olduğu sırada Altıncı Dâ'ire imtiyâzât sâbıkasını gayb itmiş ise de o târihten 10 Temmuz 1324 inkılâb-ı mes'uduna kadar şehreminlerinin 'ale'l-ekser Dâ'ire-i Makarr itihâz itmeleri hasebiyle işbû husûsiyetini başka bir şekilde idâme itirmiş ve binaen-aleyh merkez emânete müte'allik mu'âmelât-ı belediyenin bir haylisi orada ru'yet idilerek kuyûdâtı şu sûretle de kesb-i ehemmiyet işlemiştir.

Altıncı Dâ'irenin bu kadar mühim olması lazım gelen evrâkının 1324 senesine kadar sûret-i daime muhafâzasına i'tinâ idilegelmekte iken bade'l-inkılâb evrâk-ı mezkûrenin işgâl iylediği odalar bi't-tahliye mahkeme âklâmına tahsis idilmiş ve evrâk-ı mezkûre el-yevm kısmen tavan arasına kısmen dâ'irenin bodrum katına ve sâ'ireye atdırılmışdır. Tavan arası kanilen âhşâb olduğundan ma'âzallah rûsûmât emâneti evrâk mahzeni gibi bir felâkete uğramadan tehlikenin izâlesi icâb ider.

Sâminen: Envâi' ve mekâdiri bâlâda ayrı ayrı izâh idilen evrâk ve defâtir hakkında tatbîki fikr-i 'acizânemizce münâsib görülerek hizâlarında işâret kılınmış olan husâsât-ı icrâ'iyesi ya'ni: tedkîk ve muhafâza idileceklerin bir an evvel tedkîk itirilerek işe yarayanlarının hüsn-i muhafâzaları ve fûrûht yâhûd imhâ, yâhûd suver-i aher ile elden çıkarılacaklarının da tesrî' mu'âmeleleri vücûh-ı 'addide ile katî'yen elzem olup şâyet bu mes-'ele tûl müddet ve hatta birkaç ay mu'allakiyetde kalur da katî' bir karar virilemez ise emsâl-i dalâleti ile sâbit olduğu üzere çuvallar kısmen farelerin dendân tahribinden kurtulamayacağı gibi kısmen de te'sîr-i rutubetle çürüyeceği ve hiçbir işe yaramayan işbû evrâk için beyhûde olarak hâl-i hazırda şehri beş yüz ve senevi altı bin gurus kira virilmiş olacağı kemâl-i ehemmiyetle nazargâh-ı sâmilere 'arz olunur.

*

**

Senelerden berü süprüntü halinde terk idilmiş evrâk yığınlarını istihkâr-ı hayât iderek tedkike başlamak ve evrâk tasfiyesi gibi mes'uliyet-i maddiye ve ma'neviyeyi da'î bir emr-i hatıra mübâşeret iylemek husûsündaki cür'et ve cesâretimiz on beş seneden beri me'mûru bulunduğumuz Emânet-i Celileye daha doğrusu vatana bir hizmetimiz sabk itmiş olmak ve bu bâbda telâkkî iylediğimiz emri ittihâz iylemek mütâla'asından ileri gelmiş olduğundan râporda bu mes'elenin kâffe-i safahât ve esbâb ve ledüniyyât-ı 'âlâ kadrül istita'a îzâh olunmuş ve âtiyen âhvâl-i mümâsilenin 'adem-i vuku'u için ittihâz ve tatbîki vârid-i hâtır olan mütâla'at ve husûsât bâlâda kısım kısım 'arz ve teşrîh idilmiş olmağla icrâ-yı iktizâsı menût-ı re'y-i 'âli-i emânet-penâhilerindir. Ol bâbda emr-i fermân hazret-i men-lehül emrindir.

12 Teşrîn-i Sâni 1330

Şehremâneti Me'mûrin Kalemî
Müdiri
Mehmed Hayati

Şehremâneti Hazine-i
Evrâk Başkatibi
'Osman Nuri

SONUÇ

Arşiv belgelerinin tasfiyesindeki esas amaç; gerekli belgeler ile gereksiz belgeleri birbirinden ayırarak belgelerin kaybolmasını önlemektir. Osmanlı Devleti'nde belgelerin kalemlere göre birbirine karışmasının önemli bir nedeni de, söz konusu belgelerin hiçbir düzenlemeye tabi tutulmadan karışık bir biçimde sandıklara yerleştirilmesi ve sandıklar üzerine yanlış etiketlerin yapıştırılmasıdır. Bunu önlemek amacıyla her kalem seçtiği memurlara bu iş için yetki belgesi vererek, kalemlerine ait belgeler arasından gerekli ve gereksiz olanları ayırarak, gerekli belgelerin bir kısmını Emanet Dairesi'ne, bir kısmını da Hazine-i Evrak'ta hazırlanan yerlere koymuşlardır. Bunların içinde eksikler var ise tamamlanması, düzenlenip etiketlerinin yapıştırılması gerektiği belirtilmiştir. Bu uygulama belgeler üzerinde inceleme yapabilmek açısından önemlidir. Yürürlükten kaldırılmış belediye daireleri belgelerinin düzenlenerek gerekli olanların Merkez Emanet'e getirilmesi ve boş yere mahzen kirası verilmemesi vurgulanmıştır. Ayrıca belgelerin kaybolmasını önlemek için belgeler bir yerde toplanmaya çalışılmış, daireler ve şubeler karışık durumdaki evraklarını ayırarak ve ayıklayarak Hazine-i Evrak'a getirmiş ve bu belgeler burada düzenlenerek hizmete sunulmuştur.

Osmanlı Devleti'nde Bab-ı Ali'den şubelere gelen her türlü yazılı emir, düzenli olarak bir deftere kaydedilmiştir. Ayrıca, cevap olarak yazılan yazıların hangi daireden, şubeden yazılan yazıya cevap olduğu açıkça belirtilmiştir. Yani bugünkü resmi yazışmalarda kullanılan ilgi tutma yöntemine benzer bir kural uygulanmıştır.

Bugün bizim Osmanlı Devleti'ne ait belgelerden yararlanabilmemizin nedeni, o dönemde yapılan (1914) bu tür çalışmalardır. Şayet belgeler ayıklanarak Hazine-i Evrak'a devredilip düzenlenmeseydi o döneme ilişkin birçok önemli ve değerli belge kaybolup gidecekti.

Osmanlı Devleti'nde belgeler, o günün şartlarına göre ayıklanarak düzenlenmeye çalışılmıştır. Günümüzde ise T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü arşiv belgelerimizi bilimsel yöntemler ve ileri teknoloji uygulamalarıyla koruyup düzenleyerek hizmete sunmaktadır.

KAYNAKÇA

- "*Belgelerle Arşivcilik Tarihimiz: Osmanlı Dönemi I*". (2000). Ankara: Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü.
- Binark, İsmet. (1980). *Arşiv ve Arşivcilik Bilgileri*. Ankara: T.C. Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi Dairesi Başkanlığı.
- Çetin, Atilla. (1985). "II. Meşrutiyet Döneminde Arşivlerimize Ait Belgeler". *Türk Dünyası Araştırmaları* (34): 22-56.
- "*Devlet İşlerine Ait Önemli Evrakın Sağlıklı Bir Şekilde Korunup Saklanması İçin Bab-ı Ali İçerisinde Hazine-i Evrak Adıyla Yeni Bir Bina Yaptırılması*". (1846). DAGM.BOA.İ..HR..MSM. 25/658, 11 Zilkade 1262 (31 Ekim 1846).
- "*Hazine-i Evrak'a Konulacak Evrakın Tasnifi ve Padişahlara Ait Hatt-ı Hümayun ve İradelerin Toplanması*". (1850). DAGM.BOA. A..DVN..MKL. 63-A/5, 20 Rebiulahir 1266 (5 Mart 1850).
- "*Mahzenlerde Bulunan ve Hazine-i Evrak'a Nakledilecek Olan Belgelerin Tefrik ve Tasnifinin Ne Şekilde Yapılacağı*". (1849). DAGM.BOA. İ..MVL. 4093, 26 Şaban 1265 (17 Temmuz 1849).
- Öztuna, Yılmaz. (1975). "Osmanlılarda Devlet Arşivi". *Hayat Tarih Mecmuası* (2): 4-6.
- Türkay, Cevdet. (1968). "Osmanlı İmparatorluğu'nda Arşiv". *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi* 2 (7): 44-47.

مقدمه

اوراق عتیقه شمعی به قدر زمرده و نصل محافظه ایلمشدر ؟

معلوم سامیری اولدینی اوزره ۱۲۷۱ سنه کتبیجه قدر وظائف بلدییه احتساب نظارتی، ضبطیه نظارتی، ذخیره نظارتی و اینیه ادارهسی طرفلرندن ایضا ایلمکده ایدی. سنه مذکورده احتساب نظارتی لویه امانتک تشکیلندن و مؤخرأ ضبطیه نظارتی منحصراً امور ضابطه ایله اشتغالندن طولانی بونظارتلر بلدییه ایشلرینه متعلق اوراق امانت دور ایتمیش . ۱۲۸۵ ده اینیه ادارهستک امانت هندسه خانه سه قلی حسیله اوریاه عائد اوراق دخی امانت کتیرلش . امانتک بر اوراق مخزنی اولدینی ایچون کرک اشبو مدور اوراق ، کرک سدن سنه به امانتک جمع ایدیلن و نالیق مواقع مختلفه ده استیجار ایدیلن محللرده تحت محافظه آلمشدر .

اوراق مخزنی اولق اوزره اوتدنبیری دواثر رسیمجه حریق و سرقت تهلکلرندن مصون عدایدیلن کارکیر بنالر اتحاب و استیجار اولدیبندن امانتک دخی بواسوله رعایه ابتدا قلیج خانه (شیمیکی مکتب صنایع بناسی) ده برعل اوراق مخزنی اتخاذا اولمش . بوراسک مکتب صنایع تحویلندن سوکره آیاصوفیه ده عدلیه و اوقاف بنالری تحته برقاچ اوپه طولمش . دها سوکره سلیمان پاشا خانه (الیوم امانت بناسک قارشوسه مصادف وهاشم پاشا قوناقی نامیله معروف محلدر) نقل اولمشدر .

۱۳۱۰ سنه سندله حرکت ارض تأثیریه مذکور خان کاملاً منهدم اولدینی سرده شهر امانتی اوراق عتیقه شمعی دخی ایکی سنه قدر اقتاض آلتده هر درلو تأثیرات هواپیه و تخریبیه معروض بر حالدله بر اقلمش . سوکره لری بونلر اقتاض آلتندن چیقاریله رق بر قسیمی اسکی امانت بناسک بانچمسنده کی سواری ضبطیه حیواناته مخصوص آخورلره نقل ایدیلرک ایکی سنه قدرده اوراده یاغور و چامورلر آلتده ترک ایدلش . دیگر بر قسیده صفوق چشمه ده استیجار اولان محله طاشمشدر .

الکنهایت بوده موافق کورلیه رک وزیر خاندن آلی اوپه بالاستیجار امانت وشعبانه عائد بالجه اوراق سند و قلدروننده اولدینی حالدله کاملاً مذکور اوپه لره برلشدر ایشدر . وزیر خاندن کی اوپه لر خانک زمین قانتده کاش رطوبتلی ، کونش وهوادن محروم قبو و تجره لری صیم صیقی قالی بر طاقم برلردن عبارت اولدینی ایچون بورالره وضع اولان اوراق دخی هوا وضیا آلاماقدن و تأثیر رطوبتدن اوپه بر حاله کتیش که نجه

- 4 -

صندوقلر چورومكده برابر درونلرندهكى اوراق ووثائق دخی اليوم موجود و محفوظ
 نمونه لرته نظراً عادتاً دفتر و كاغذ حالتدن چيقوب بشقه برماهيت كسب ايتشد .
 اوراقك بوردجه ايشه ياراماز بر حاله كلسى موجب اولان اسايك بر مهمى ده
 ۱۲۷۱ سنلندن برو دفعالته واقع اولان مخزنلر مخزنه نقل اتلانسندن بر طاقم جاهل
 حامللك و تقديرسىز مأمورلك اثر افعال و خطاسى اوله رق قارمه قاريشيق بر صورتده اوتوبه
 برويه آتلسى و صندوقلرك اوست اوست استيف ايديش اولسى دركه بوسورتله آتده
 قالان اوراق نائير رطوبتله عادتاً كولجه حاله كلسى ، ظرفلرى چورومش ، ضمغلى
 كوشه يرك دوسيله پارچه پارچه اولشدر .
 ايشته امانت جليله جه ايلك تصفيه به باشلانمادن اول اوراقك قسم اعظمى بو حالده
 بولمشدر .

اوراقلك ايشو حال بربشاقى ۱۳۲۸ سنه كلنجبه قدر نظر دقتى جلب ايتمش
 و عاسبه امانت آييدهكى مذكره سنده بيان اولدينى اوزره امانت جليله لرنجبه
 شهرى بيك اوچ يوز ، سوي اون بش بيك آلتى يوز غروش مخزن كراسى و برلديكى
 حالده بو يارمك دوت بش سنه لكيله اولدقجه منتظم و رطوبتدن آزاده بر مخزن اوراق
 باييه مامشدر .

محاسبه امانتدن اعما قانان ۸ كانون تائى ۳۲۸ تاريخلى بر قطعه مذكره ده ؛ امانت
 و دواتر بلديه نك ايلك تشكيلى اولان (:) طقسان آلتى سنلندن شيمه يه قدر مخزنلر ده
 تراكم ايدين دقاتر و اوراقدن طولاي شهرى بيك اوچ يوز غروش قدر ايجاد و برلكد
 و بونلرك اكريسى ايشه يارامايه رق و بربان ايجادك بهوده اولسه و بو ميانده ابطال
 ايديش بر خيلى ائمه و مختار مهرلرى و حال و صوبجى اصنافى مارتقيسى بولمسه نظراً
 قادرو خارجه اقديلردن مناسبلرينك تفريق و عاسبه دن دفترجى محمد اقدينك ترفيقله
 و بومبه اونر غروش اعطاسيله بونلرك تصفيه دنى ، لزومى درميان قلمش و بومذكرم
 انجمن امانت حواله اوله رق ۱۴ كانون تائى سنه ۱۳۲۸ تاريخده قرار آتى و برلشدر :

• دواتر و شعبات اقلامك دخی بويه اوراده بوراده متراكم بر خيلى اوراق و دقاترى
 موجود اولوب بونلرك دخی محافظه لرى امرنده مصرف اختيار ايديلكى و جهلنك
 تصفيه سيله طوليل بر حاله افراغى موجب محضات كورولديكى جهته مفتش عمومياكك
 نظارتى تحته و قادرو خارجلرندن تفريق و تعين ايديله جك مأمورلر ايله و موسى ايله

— ۰ —

محمد اقدینک رفاقیله اوراق موجوده دن اول امرده لزوملی و لزومسز اولانلرک تفریق و تصفیسی و آنجق تصفیہ معاملاتنک اقلام و شعبانه صرہ سیله خیر و بریلرک هر قلم و شعبه اداره دن تعیین ایدیلرک اقدیلرک حضوریه اجراسی و ایجابی تأمل ایدلک اوزره بعدالتفریق لزوملی و لزومسز اوراقلر بر قطعه دقتربک بانتظم انجمن اعطاسی و بو ایشده استخدام ایدیلرک کنه به یومبه اوزر غروش ویرلسی و امر تصفیہ ایچون عمله استخدامده لزوم حس ایدیلرکندن لزومی مقدار عمله دخی استخدامی و انبطال ایدلش مہرله مارتقلرک دخی یومیاده تفریق و تعداد ایدیلرک مقادیرنی مین بر قطعه دقتربک بشقجه تنظیم و اعطاسی ضمتده هیئت حسابیه مدیریتته ماذونیت اعطاسی تسبب اولمشدر.

..

انجمن امانتک اشوقراری اوزربنه سابق مفتش عمومی داغا واریان اقدینک نظارتی تحننه اوله رق هر قلم انتخاب ایدیلکی بره، ایکیشر مأموره بویله صلاحیت نامه و تعلیمات لازمه و یرمش و مأمورلر دخی آمرلرندن آلدقلری امره و تعیین اولسان حده کوره قلملریته عاذاوراق میاننده لزوملی و لزومسزلرک تفریقته باشلابوب ایشه یارایه جنه حکم ایدیلکی اوراقی و دفتری و مسوده لری دائره امانتک آلت قاتنده و قسماً خزینہ اوراقلده احضار اولتان محللره نقل ایدیرمشلدر.

اقلام امانتدن قیود عمومی قلمی ۱۲۷۱ دن سنہ حالیه کلنجه به قدر نه مقدار ایشه یارار دفتری و ارایسه بونلرک ملحقاته عاذا اولانلرندن و توزیع و ذورنال کچی لزوم عدایدینلرندن ماعداسنی آتش و بالکتر برای حفظ قلمه محول بعض فرسوده نظرقلری دروننده کی اوراقی وزیر خاننده برایشدر.

اشوقداتر قیود عمومی دن مأمور ایدیلن مرحوم جمالیک طرفندن صورت مکملده تصنیف ایدیلرک و اوزرلریته ایکتتری یا ایشد بریلرک ایوم خزینہ اوراقلده تخصیص اولتان محله تحت محافظیه آلمشدر.

هیئت تحریریه قلمی : مکتوبی قلمنه عاذا اوراق و دفاتر اقدجه اسکی امانت دائره سنک ضبطه نظارتی قسی تحننه بولدرلرلینی صرہده صندوقلرک قاققلری قیریلرک حیوانده بئلك یا ایدیلینی و محتویاتنک قارمه قاریشیق بر صورتده اوتیه برویه آتش اولدیلینی و بو صورته اوراقلرک تمام و غیر منتظم بولدیلینی جهته ایشه یارامدیلینی و ۱۳۲۴ سنسدن سوکره کیلرک ایشه منتظم اولوب بونلرک خزینہ اوراقلده صورت مکملده تصنیف ایدلش بولدیلینی بالیان تصفییه اشتراک انجمنش و اوراقی حالیه بر اقدیرمشدر.

- ۶ -

انجمن امانت قلمی : ۱۳۱۴ سنه سندن اعتباراً مسودات ، مجلس امانت ضبطلریله دیگر برقم اوراق و وثائق آلوب ۱۳۱۴ دن اولکی سنه له عائد کافه اوراق و وثائق و دفتری مخزنه ترك ایتشد .

امور حقوقه قلمی : دائرة امانت تحتدمه کی مخزنه بولان اوراقی تماماً آلتشد . هیئت قیه : ذاتاً بک جزئی اولان اوراقی آلتش و بی لزوم برطاقم دفتری و کشف تانی اوراقی مخزنه بر ایتشد . قله زمینه عائد اوراق و وثائق ایسه قومیسونجه آلتشد .

قطار اداره سی ، اوزان اداره سی ، اصناف قلمی ، بیطر مفتشلیکی ، هیأت صهیة مفتش عمومی کی شمات اداره الیوم منسوخ و شکل آخره منقلب اولدینی ایچون بولردن برر مأمور بولدیریلمش و بو اداره له عائد اوراق و دفتری بی لزوم عدیله حالیه ترك ایتلشد .

مع مافیة قطار و اوزان اداره لریتنک اگ لزومی اوراقی دائرة امانتده کی مخزنه له اولدینی ایچون بو مخزنه له کی اوراق تصفیة اولدینی صرمدہ قطار اداره حاضرہ سی مأمورلری کلوب ایشلرینه یارایان اوراقی آلتلردی . هیئت صهیة عائد اوراق دخی مدیریت مذکورہ مأمورلری طرفندن بالتحقیق ایسه یارایانلری آلوب بی لزوم اولانلری ترك ایتلشد .

وزنه : وزیر خاندہ اوست قائده منحصرأ براوطه بی اشغال ایدن اوراقی کاملاً آلوب دائرة امانتده احضار اولان محله نقل ایتشد .

هیئت حاسیہ به عائد وثائقه کلنجہ : اگ زیادہ دغدغه بی موجب اولان اوراق بوقلمک اولدینی ایچون بومثله برآز توضیح اولمشدر :

ابتدا تصفیة به محاسبه له لزوم کوسترالیدیکی و علی الاکثر مراجعت ایدیلن اوراق و وثائق قسّم اعظمی محاسبه به عائد بولدینی جهتله مذکورہ و انجمن امانتک قرارندہ تصریح ایدلیدیکی اوزره اتنای تصفیة ده دفترچی محمد اقدی بولدیریلینی کی اصل مصرف اوراقک محافطی بولان آصف بک محمد اقدی به رفاقت ایدرک کرک وزیر خاندہ ، کرک دائرة امانتده نه قدر محاسبه به عائد اوراق وار ایسه بولرک علی لاحق اولدن ولزوم و عدم لزوملرینه دائر موما الهم طرفندن بر قرار ویرلیدن هیچ برنی پایلما مشدر . و تقدانه رغماً لزومی بعض اوراقک و از جمله ۱۳۲۸ سنه سی مصرف اوراقک قاریشمکنک سبی : اوراق موجوده مع الاسف هیچ بر تصنیف

- ۷ -

فوق و منطلق به تابع طو تولش اولیوب قارمه قاریشیق بر صورتده صندوقله برلشدیرلش و اونجه برویه آلتش اولدیندن مثلا بر صندوقك اوزرنده ۳۶۵۷ سنسی اوراق ، ایکنی اولدینی حالده لدی التدقیق فرضا ۳۰۷ اولدینی اکلشلمش و شو حالده ۳۲۸ سنسی اوراقنی محتوی بولان ومع مافیہ وزیرخاننده اولیوب دائرة امانت تحتده کی مخزنده بولدینی مأمورین عاندهسی طرفندن درمیان وادنا ایدیلن صندوقك اوزرنده - ظن ایدیلکنه کورده - بشقه برانیکت کوریلهرک موما الیه طرفندن تدقیقه لزوم کورلدن صندوق محتویاتی فرسوده و کهنه اوراق میانته قاریشیدیرلیق اوزره وزیر خانته کوندرلش واصل مسئلهده بوندن چیقمشدر .

* *

شو صورتله انجمن امانت قرارینه توفیقاً سابق مفتش عمومیک نظارتی تحتده مأمورین عاندهسی طرفلرندن تفریق اولان اوراق و دفاتر دائرة امانته کتیریلهرک بر قسمی خزینه اوراقده ، قسم دیگرکی دائرة امانتک تحتده کی اوراق مخزنلرینه برلشدیریلهرک او زمان یک ابتدائی بر صورتده تصنیف دخی ایدلشدر .

بعدا تصنیف وزیر خاننده بر اقلان و بی لزوم اولدیغه قناعت کتیریلن اوراق و دفاترک آیری آیری آئی اوطه بی اشغال ایتمسی بیهوده کرا اعطاسنی مستلزم اوله جنی جهته فروخت ایدلنک اوزره کیفیت اوراق حوادثله اعلان اوله رقی مزایدیه وضع اولتمشدر . برده دفاترک مقوالرینک آیری صائیلرکی موجب محسنت اوله جنی مطالعیه سیله خارجدن تدارک اولان اون ، اون بش عمله معرفتیه موجود دفاترک مقوالرکی قوبارتدیلهرق بو ائنده دفاترک بارجه بارجه ایدلش وینه بوسروده فضله اجاره ویرلهمک ایچون آئی اوطه نیک بشنده کی اوراق عمله مرقومه معرفتیه طویلاندیریلوب تحت دستگیره لره طولدیریلهرق کافه سی قارمه قاریشیق بر صورتده یالکنز بر اوطه بی وضع و ادخار قلمشدر . نتیجه مزایده ده مقوالره مناسب بدله طالب چیقماش ایسه ده کاغدلرک بر قسمی لیرا پاره سکز بحق پاره ده برسی عهدده سنده قاهره حاله تطبیعی اجزا و بی دخی آلتش ایکن او صروده تبحار طرفندن اوروپایه مذکور کاغدلرک سوخته امکان بوله مامسنه و مأمورین امانتک بر قسمی آرمسنده - بونلرک ایچنده اوراق مهمه واردر . صائیلهماز - طرزنده کتیکولر پیدا اولسه بناء بوکی احوال قارشوسنده طالی بوزده اون دیویزیتو آچمسندن واز کپهرک بر دهاسته اوغراماش و بناء علیه اوراق فروختنی مسئله سی ده یوزاوستی قالشدر .

- ۸ -

ایلكه تصنیف یاخود تفریق مجامله سنه ۳۲۹ سنسی حزراننده باشلا بیله رق بر ایکی، آی طرفیده بروجہ میروض ختامه ایردیرلش ایسده اوراقلک فروخت وعدم فروختی، مسئلهسی جمیت عمومیة بلدیہ نك ایلكه اجماعی تاریخی اولان ۴ تشرین نانی ۳۲۹ . قدر دوام ایتمش و او تاریخدن سوکره اشبو اوراق عتیقه مسئلهسی بشقه بر صفحه داخل اولمشدر .

:

اسباب ولدنیانی معلوم اوله جنی ایچون بوراده تشریحنه لزوم کورمدیکمز حالت روحیه دولایسله بر قسم مأمورین آرمسنده دوران ایسدیکی بالاده عرض وایضاح اولان کفتکولر بمدالتشکيلات ایلك اجتماعی عقد ایتمکده اولان جمیت عمومیة بلدیہ اعضای کرانک شفاهاً و تحریراً سمع اطلاعاتینه قدر ایصال ایدلش و وظیفه لری استانیول اها لیسک حقوقی محافظه و مقدرات بلدیہ سی اداره و مراقبه دن عبارت اولان جمیت مشارالیه منسوب اعضای کراندن بر قسمی بومسوعانک نه درجه لرده حقیقه قرین اولدیغنی آ کلامق اوزره کیفیتي با تفریر مقام سامی اما قنایه لرندن استیضاح ایلمشدردی . حتی بومناسبتله اعضادن علی رفعتك اقتدی طرفدن بودجه مذاکره سی صره سنده بالتظم هیئت عمومیة اعطا ایدیلن ۲۲ شباط ۱۳۲۹ تاریخی تفریرك بر قمر سنده :
• استانیول بلدیہ سنک میلیونلره لیرالق اوراق مثبتی باقوب یاقوب آزاده حساب و کتاب قالدقدن صکره اورتیه بودجه نامیله بر غریبه حسابیه چیقاردیغندن، بحی متعاقب عینی راپورده شو صورتله تشریح مسئله اولمشدر :

• شهر امانتجه مقدا وزیرخاننده مخزن اوراق اولق اوزره استیجار ایدیلن اوطیه اوچوز بکرمی سکر سنسی حسابانی ایکی صندوق دروننده نقل ایدلدیکی حالده الیوم صندوق بری بوشالتیله رق اوراقك بر قسمی آتیله حق ، ساتیله حق کهنه و فرسوده کاغذلر ایچنه قاریشدیرلش و باقیه حسابانی ، استقراض اوراقی کبی برایکی میلیون لیرالق حسابانی محتوی اوراق مهمه تام مسائله عادی اوچورتمه کاغذی کبی بر هوا ایدلمشدر . حقوق اهالییه تعلق اعتباریله بر جابت عظیمه نامنی ویرمکده تردد ایتمه دیکم بو کیفیت ضیاع ویا احتراقك بتون صفحات مستوره سی میدانه چیقارتیق و اوراق مثبته نك بووجهله یوق اولسندن مستفید اولش ویا اولق تشبهنده بولنش مشروطیت دشنی یادکارلر کیملر ایسه بو بوک ، کوچوک جمله سی طوتوب عادتا استخفاف واسهزا ایسدرکری قانون مدلتك نتیجه تسلیم ایتمکده کی حق وکالم باقیدر ، دنیلمشدی .

- ۹ -

ینه بومسئله حقیقه مومی الیه علی رفعت بک اقدی طرفدن اعطا قیلان ۵ مایس ۳۳۰ تاریخلی دیگر بر تهریده بالاده کی ایضاحات قسماً تکرار ایدلرکن سوکره : ه بوسیله سنه مذکوره طأند حسابات اصول محاسبه وجهله قیادیه مرقه آچیق قالدیغندن برهینت حسابیه تشکیلیه بو بایده تحقیقات اجرائیه لزوم کوسترلش و بوتک اوزرینه جمعیت عمومی بلدییه تدقیق حسابات انجمنه اجرای تحقیقاته مباشرتیه بواشله علاقه دار کوزیلان بو بوتک کوچوک کافه مأمورین انجمنه جلب ایدیلرک استیضاح کیفیت اولدوقده صوریلان سؤالره مأمورین مومی الیه طرفلرندن ویریلن جوابلره کوره بواشله یعنی ۱۳۲۸ سنه وسأره طأند اوراق حسابیه تک نی لزوم اوراق میانه قاریشدرلنده بر سوء قصد اولیوب یالکز اهل ولاقیدینک موجودیتیه ور قسم مأمورینده وظیفه حسنک مقفودیتیه هیتجه قناعت کتیریلرک بو بایده یازیلان ۱ نisan ۱۳۳۰ تاریخلی مضبوطده :

باره	غروش	
۱۰	۴,۰۲۱,۶۸۲	معاشنه
۳۶	۵,۰۷۶,۲۱۲	مصارقاته
۳۰	۶۶,۷۷۳	واردات ردیانه
۲۶	۱۴,۳۰۱,۱۰۸	امانت ردیانه
۰۷	۷,۵۴۹,۷۱۳	دوازه ارساله
۰۰	۸,۱۵۲,۷۴۱	باقیه تودیعاته طأند اوراق اوزره جمعا
۲۹	۳۹,۱۱۳,۲۳۱	غروشلق حسابات اوراق کوریه ممشدر .

بو اوراق محاسبه امانتک ابراز ایدمه مومی جهتله تدقیقات حسابیه دوام امکانی قالمش اولدیغندن مقدار مذکورک الحاله هذه محاسبه آجینی اوله رق قبولی ضروری بولدیغه فرار ویرلش و بو مسئله شو صورتله ختام بولش ایدی .

* *

ابتدائی الیه انهایه و تعیر آخرله صورت ادعا الیه نتیجه فرار آرسنده کلی فرق بولان اشیا و اوراق عتیقه تک ضیاع و احتراق مسئله سنک حقیقت و ماهیتک یالکز جمعیت عمومی بلدییه اعضای کرامی تزدنده دکل کیفیتک اوراق حوادتلده شیوع و انتشاری حسابیه افکار عمومی عنایه جوده بحق آکلاشلماسی ایچون بوسفر امانت جلیله لرجه

آریجه تحقیقات و تدقیقات اجرانه لزوم کوستولش و صورتی آتیده مندریج ۲۳ نیسان ۳۳۰ تاریخلی تذکره علیه امانتیناهیلریله عاجزلری بو ایته مأمور ایدلشدک :

• وزیر خاننده آلتی اوطهینی اشغال ایتمکده اولان امانته عائد اوراق عتیقه‌دن بر قسمی مقدا دائره امانته کتیردولش و اقسام متابعه‌سی بر اوطه‌یه دولدیریله‌رق اوراده بر اقلمش ایسه‌ده اوراق متروکه میاننده لزومی دهه بعض و تائق موجود اوله‌چقندن اشبو اوراقک تسیب ایستیککنز طرزوشکلده بردهه تدقیقندن سوکره ایچلوندن لزومی اولانلرک تقریبه‌تصنیبی و بی‌لزوم اولدقلریه قاعه کتیریللر حقنده اوله‌حق معامله‌نک‌ده استیذائی و ایکی آی طرفنده نتیجه‌لدیرلسی مطلوب و ملتزم اولان بوایشک مدت مذکورده طرفنده اکالی ایچون رفاقتکره دوت اقدی ایله ایکی اجرتلی خدمه آله‌رق همان ایته باشلانسی • امر و تبلیغ اولنش ایدی .

مقام امانتک اشبو امری اوزرینه رفاقتکره آلدیغمز اقدیلرله همان تصفییه‌یه مباشرت ایدوب سکر کون قدر چالیشلمش ایسه‌ده ابتدای امرده توز و رطوبتک تأثیریه و فیکلمزدن ایکی کینیک خسته‌لنسی و جمعیت عمومیله‌ده بواوراق عتیقه مسئله‌نک تکرار موضوع بحث ایدلسی حسیله تصفییه معامله‌سی بالجوریه تعطیل ایدلش ایدی .

مؤخرأ شرفلقی اولان امر عالی امانتیناهی و انجمن امانتک تأکیداً واقع اولان ۱۶ جزیران ۱۳۳۰ تاریخلی قراری اوزرینه تکرار صورت قطعیه و مبادیه‌ده تصفییه‌یه مباشرته آلتش بر کون طرفنده اوراق ایله دفاتر تفریق ایدلش و جنس آیریلان اوراق دخی جواللره وضع اوله‌رق بالآخره تصنیف ایلمک اوزره دیگر بر اوطه‌یه نقل ایدیلوب و دفاتر لرلی برنده بر اقلمشدی . دفاتر لک‌ده جنس جنس تفریقی معاون کربک اقدی طرفندن برای تفتیش مخزنلری چین تشریف‌لرند . امر بیورلشنه بناء بر آی قدرده دفاترک تصفییه اوغراشیله‌رق وله الحمد ۱۲ تشرین نانی ۱۳۳۰ تاریخنده تصفییه ختام ویرلشدر .

EVRAK-I ATIKANIN SURET-I TASFİYESİNE DAİR RAPOR

مخزنك تصفيه باشلاندىنى زماندهكى حالى

ایکینچی تصفیہ تک نتیجہ سی

اوراق نہ حالده بولدی :

دایورک مبادیسنده عرض ایله ایکی اوزره اوراق ودفتر مذکور تک عدم لزومه وکلیتیه فریخته قرار بولیش اولدی ایچون دفترلرک وروسیه لریک مقوالری توپاریلوب آریجه برکونه یه اسنیف ایلیش و متبانی اوراق ایله دفاتر مولوز و افاض کی قیود و تجربه آچیله بیجی بر حالده قارمه قاریشقی صورتده طاروانه قدر طوبادیرلیندی .

(۱) نومرولو رسم تصفیہ تک ایلك کونلرندم بخزنک حالی کوسئردکی ایچون تک بلوغ اولان دالات مرئیه قارشو اوزون اوزادی به تشریحانه لزوم کویله مستدر . ایسه باشلاجه غمز صرهم بولمالیاب طوبو یسغزنده چاییشه جق بریز آچیلش اوزره اولان مقوالر قایولرله ایکی کون مباداً امانته طاشتمدیرلین و بو مقوالر حبلی مدت طوردنن سوکره اخیراً ۱۳۳۰ سنه سی تشریح اول مدهی طرفنده قیسی ۱۱ پاددن لوازیم مدیریه چه طالیبه فروخت ایلاشدر .

(۲) نومرولی رسم ایسه اوراقلر سی تصفیہ ایلانکن سوکره کی احوالی کوسئردکی جهته بوردسک اراده ایلیکی منظره ناجزلیقی تفصیلات زائمه اعطاسدن یسبتون مستغن قیلاشدر .

اوراق قای صافه تقدیم ایلدن

اولا بر قسی دفتر، مسوده، دکری اوراق اولوق اوزره ایکی به تفریق ایلیش ؛ اوراق جنس جنس جوالفره وضع ایلیله تک ایشفه بر بخزنه نقل اولتشدیر ؛
ثانیاً دفترلر تصفیہ ایلیله تک ۳ نومرولو قروکیدن مسلمان اوله جفی اوزره طوبوز قسه تفریق ایلاشدر .

برنجی قسم — دفاتر و مسودات

۱ نومرو : مطبوع و غیر مطبوع * فقط املا واستعمال ایلامش دفاتر ، کاغذلر ، مقوضلر و سائره .

بر مترو بکرمی ساتیم عرضنده و اوچ مترو قرق ساتیم طوانده و اوچ مترو الی ساتیم ارتقاغنده . (اون درون مترو بکرمی سکز ساتیمترو مکھی) بر ساحه ی اشغال

EVRAK-I ATIKANIN SURET-I TASFIYESINE DAİR RAPOR

- ۱ - معارفی املاک بکر بک القندی ، ۲ - خزینة اوزاق باش کاپی عثمان بک ، ۳ - مأمورین قلمی
مغربی حیاتی بک ، ۴ - مأمورین قلمتین حسنامالهرین بک ، ۵ - محاسبه دین داتقری محمد القندی ،
۶ - خزینة اوزاقین عادل بک ، ۷ - انجمن اطمان عثمان بک ، ۸ - مأمورین قلمتین امین بک .

ایدن دفاتر مذکورہ نك جنس ونوعی تعیین وطعداد غیر ممکن اولوب بونلری تفریق و تمیینده بر فائده ملحوظ دکلدر .

آنحقی شوقدر عرض ایده بیلیرکجه شیمدی به قدر امانت وشه آنچه قاج جنس دفتره اوراق تقدیه ، مقبوض ، اصناف تذکره سی . . . الخ طبع ایندی برایش ایسه بونلرک همان کافه سندن آز جوق نمونه لر موجوددر .

بونلر املا واستعمال ایلمه مش اوراق و دفاتر اولوب حال حاضرده وآئیده دخی ایسه یارامیه جنی جهتله فروختنده بر یأس کور یله مامشدر .

۲ نومرو : دفاتر وقبوض عتیقه : بر مئرو بکرمی ساتیم عرضنده و بر مئرو طولنده وایکی مئرو اوتوز ساتیم ارتقا عتده (ایکی مئرو تیش آلتی ساتیم مئرو مکمی) بر ساحه ی اشغال ایتکدهدر .

بودایه جمع اولسان دفاتر میاننده تا ۱۲۳۱ تاریخندن بعضی اوراق و دفاتر عتیقه به تصادف ایلمشدر . اننای تصفیه ده بوکی دفاتر عتیقه آریجه طولاندیر بیلهرق بالآخره کول ائتا ایله تدقیق اولدقدمه دولتک آز جوق طریق تجده داخل اولدینی سلطان سلیم ناک و محمود ثانی دورلرندن برو وظائف بلدییه یی قسماً ویا تماماً ایضا ایش اولان احتساب نظارتی ، ذخیره نظارتی ، ایسه اداره سی ، قونطوراتو اداره سی ، ضبطیه نظارتی ، تجارتخانه کی ایوم مفسوخ ویا شکل آخره منقلب دواتر و نظارتلر اوراقک دخی حین لنورلنده امانته دور ایلمش اولدینی آکلا شلمشدر . بونلر میاننده قدیم اصناف معاملاتنه بالخاصه کدک ایشلریه ، احتساب اموریه ، قونطوراتو واییه اداره لرینه ، ذخیره ، وایتمک ایشلریه عائد اولهرق وجودلرندن استفاده ملحوظ بولسان دفاتر حین تصفیه ده خزینة اوراقه نقل ایلمشدر . دیکر لری بی لزوم اولقله برابر قسماً چوروش و اوقونماز بر حاله کلشدر .

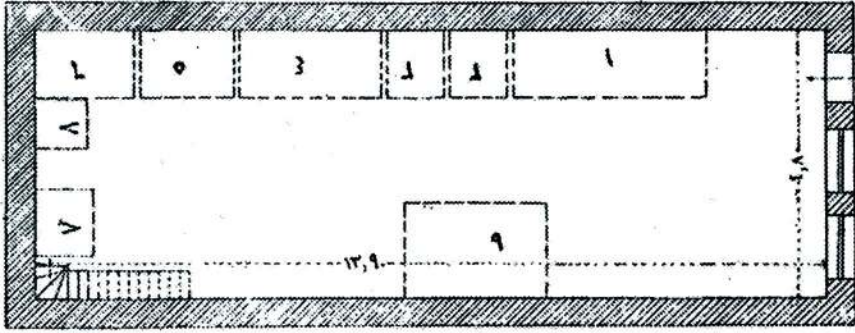
بونلرک ایقاستده بر فائده ملحوظ دکلدر .

۳ نومرو : بر مئرو بکرمی ساتیم عرضنده و بر مئرو طولنده ، بر مئرو سکان ساتیم ارتقا عتده اولوب (ایکی مئرو اون آلتی ساتیم مئرو مکمی) بر ساحه ی اشغال ایتکدهدر . (۱) نومرونک عینی اولوب اوراسی طاواوه قدر طولش اولدینندن بوراده براونجی صره ده ایاپلمشدر .

۴ نومرو : ملنا مجلس امانت عائد دفاتر و مسودات .

EVRAK-I ATIKANIN SURET-I TASFIYESINE DAİR RAPOR

ارواح عزيمت وركب

۳۲

— ۱۶ —

بر مترو یکریمی ساتیم عرضنده وایکی بیجی مترو طولنده وایکی مترو اتوز ساتیم ارتقاعنده (آلی مترو طقسان ساتیمترو مکعی) بر ساحه یی اشغال ایدر .

بوراده ملنا مجلس امانتک ۱۲۸۵ دن ۱۳۱۳ سنه سی نهایته قدر کافه ضبظامه لریله مسوده لری و ۱۲۸۶ دن ۱۲۹۳ سنه قدر استانیول وملحقاتی والیکی وظیفه سی ده ایضا ایله مش اولان ضبیطه نظارتک امور ولایت متعلق بر قسم دفاتر ومسوداتی و ۱۲۹۳ دن ۱۳۰۶ سنه قدر ایزمیت ، بیضا وقضای اربعه دن ورده استانیوله جوار قضا لردن مرکب استانیول ولایتی وظیفه سی کورمش اولان امانتک معاضات مجلس اداره سی وسائر شعباتی اوراقی ده واردر .

بونلرک علاقه داران طرفندن بر کره دهها تدقیقه پک لزوم سزلی ترک ایدیلرک دیکر لرنتک تصنیف وحسن محافظه سی الزمدر .

۵ نومرو : هیئت تحریریه قلمنه عائد مسودات .

بر مترو یکریمی ساتیم عرضنده وبر مترو آلتش ساتیم طولنده وایکی مترو سکان ساتیم ارتقاعنده (بش مترو اتوز بدی ساتیمترو مکعی) بر ساحه یی اشغال ایدر . بالاده عرض ایدیلدی اوزده قلم مذکور ۱۳۲۴ سنه سندن اولکی اوراقی، غیر منتظم وقصان اولدیغندن بخله آنامش اولدیغندن مکتوبی قلمنک ۱۲۸۵ دن ۱۳۲۳ سنه سی نهایته قدر اتوز طقوز سنه ک مسوداتی بوراده جمع ایدلشدر .

بونلرک مهما امکان تصنیف وتجدیدیه حسن محافظه لری صورت قطعی ده

الزمدر .

۶ نومرو ، محاسبه دفاتر وقیوداتی .

بر مترو یکریمی ساتیم عرضنده وبر مترو بخش ساتیم طوانده وایکی مترو سکان ساتیم ارتقاعنده (بش مترو بخش بر ساتیمترو مکعی) بر ساحه یی اشغال ایدر .

جنس ونوعی تعیین عدیم الامکان اولوب لزوم وعدم لزوم لری تقدیر ایسه آنجق مأمورین عائد سی طرفندن بعد اتدقیق آکلاشیله جمنندن بوجهتی هیئت حسابیه تک تقدیرینه بر اقیوررز .

— ۱۷ —

۷ نومرو : هندسه خانه مسودات و دفاتری .

طقسان ساتیم طول و عرضده و بر مترو ارتفاعده (بر متروسکسان ساتیمترو مکمی) ساحه بی اشغال ایدر . یک جزئی و همان کافه سی بی لزوم بر طاقم دفاتردن عبارتدر .
بونلرک وجودیله عدمی مساویدر .

۸ نومرو : اوراق قلمی .

بر مترو بکرمی ساتیم طولنده و بر مترو عرضده و ایکی مترو ارتفاعده (ایکی مترو قرق ساتیم مترو مکمی) ساحه بی اشغال ایدر .
بالاده ایضاح ایدله بیکی اوزده قلم مذکوره عائد واک لزوملی دفاتر اولجه کاملاً آلدیرلمش اولدیتندن بوراده قالاتر اوزمان بالالزام بر اقیلان ملحقات قید دفاتریله ژورنال و توزیع و امثال بی لزوم دفاتردن عبارتدرلر .

ملحقات دفاتردن ماعداسی محافظه یه شایان دکلددرلر ،

۹ نومرو : قطار و اوزان اداره لریله اصناف قلمی دفاتری .

بر مترو یتمش ساتیم عرضده و ایکی بقیق مترو طولنده و درت مترو ارتفاعده اولوق اوزده (اون یدی مترو مکمی) بر ساحه بی اشغال ایدر .
وقتیه وظائف بلدیته تک باشلیجه سی تشکیل ایدن اصناف معاملات متعلق و خصوصیه انواعی ایکی یوز سکسان بشی تجاوز ایدن اصناف هر سه بکیدن تنظیمی معناد اولان بیکرجه نسخه اساسی دفاتریله مرکز اداره سندن ماعدای یوزی متجاوز موقع و شعبه سی بولان قطار اداره سنک پول ، مداخل ، ارضیه ، چکی . . . الخ رسومنک صورت جابیت و قیدینه مخصوص بیکرجه دفاتردن عبارتدرکه بونلرک محتوی اولدقلری حسابات دفاتله رؤیت ایدلش اوانق و بناء علیه بکون و انواعی علی الاصول محاسبه امانت دفاترلرنده مقید بولوق اعتباریله محافظه لرنده بر فائده ملحوظ دکلددر .

۱ و ۳ نومرولی اوراقک تابع اوله جینی معامله یه ترفیق ایدلسی مناسبدر .

ایکنجی قسم اوراق

اشبو اوراق بش قسمه ترفیق اوله رق آیری آیری چوالره وضع ایدلشدر .

— ۱۸ —

برنجیسی . . . بیازوم و فرسوده اوراق .
ایکجیسی . . . تذاکره ، محررات و مذکره لر .
اوچنجیسی . . . قطار بوللریله ، هر دولو مقبوضلر ، دپ قوجانلری ، اغانه بیلنلری
وامالی اوراق تقدیه .

دردنجیسی . . . حاسبه اوراق .
بشنجیسی . . . ۱۳۲۸ سنهسی اوراق حاسبهسی .

۱ . . . بیازوم و فرسوده اوراق : ۶۱۵ جوالدن عبارتدر . انواعی غزته پارچهلری
دفتر قیریشلری ، تأثیر رطوبتله و مرور زمانله چورومش و اوقونمز برحاله گلش اوراق
عتیقه ، بوش ظرفلرکی هیچ برقیتمی اولمایان مولوزدن عبارتدر .

برآن اول الدن چیقاریله رق بهبوده یر اشغال ایتمهسی اقتضا ایدر .

۲ . . . تذاکره ، محررات و مذکره لر : ۵۵ جوالدن عبارتدر . کربک دواثر و شعبات
بلدیهدن و یادواثر سائره مرکزیه دن امانت جلیله و وارد اولوب ، کربک قلمدن قلمه اعطا
ایدلوبده موقع معامله یه قونمش بوز بیکلرجه تذاکره ، محررات و مذکره لردن اقتض
آره سندن و مولوز بیغیتدن چیقاریله بیللردرکه بونلرک ایچنده بک مهم و نائق بولمسی
اقوامی احتیالاتندر .

شواہتبارله صورت ، تنظیمده تدقیق و تصنیف ایدیلرک قابل اسفاده
برحاله کتیرلسی درجه وجوده بولندیقه قناعت کالهمز وارددر . و بووزنیفه
دخی اقلام امانتجه یاپلملیدر .

۳ . . . قطار بوللریله هر دولو مقبوضلر ، دپ قوجانلری ، اغانه بیلنلری وامالی
اوراق تقدیه : ۱۹۹ جوالدن عبارتدر .

قطار ادارہسی هرته و یا برقاچ سنهده بر بوللرله رسوم سائره مقبوض . بیک دنک
وشکلنی دکتیدریمک اعتیادنده بولندیقی جهتله مخزنده بونلرک بیکلرجه دنک و شکلده
بوز بیکلرجه سنه تصادف ایدلش اولدیقی کی دور سابقده ممالک عثمانیه نیک نزه سنده بر
آفت ظهور ایتسه درحال امانتده بر قومیسون تشکیل ایله استطاعت اهالی و مأموریندن
بوز متلی فضلہ بیلت طبی اصول اتخاذا اولندیغندن میدر نهدر ؟ اوراق میانده بیکلرجه

چشيدنن يوز بيكگرجه اعانه بيئلىرى ظهور ايتش و بونلرده عيني جواللره يرلشدرلشدر. كرك قطار بوللرله مقبوضلرك ءوديب قوجانلرينك كرك اعانه بيئلرينك بالطبع اولزمانلر حسابنى كورلش اولدينى ايجون اليوم هيچ بر قيتى حائر دكلدرلر .

بى نروم و فرسوده اوراق حقنده ياي له جق مامله به تابع طوللمسى اقتضا ايدر .

۴ . - . حساب اوراق و وثائق : ۴۷ جوالدن عبارتدر . بونلرك بر قسى ديوان حسابنجه كورولش حساب قطعى اوراق ديكر بر قسى ودواژ و مقامات سائردهن متوارد و محاسبه محول اولان تذاكر و محرراتدر .

بونلرك حسب الاختصاص هيئت حسابيه جه تدقيقله ايشه يارايلنلرك تفريق

و تصنيق هر حالده اقتضا ايدر .

۵ . - . ۳۲۸ سنسى اوراق حسابيهسى : يالكز بر جوالدن عبارتدر . ايكنجى تصفيهك سبب اصلىسى سنمذكوره اوراق حسابيهك قصدا ويا سهوا فرسوده وكنه اوراق ميانه قاريدشدرلش اولسندمكى ادعا تشكيل ايله ديكندن تصفيه باشلاندينى كوندن اعتباراً بالخاصه بو جهت فوق العاده اعنا ايدمرك ۳۲۸ سنسه عائد نه مقدار مصر فاوراق كورولش ايشه هان تفريق ايدلوب كونى خزينه اوراقه نقل ايديلهرك اوراده بريكدش ايدى .

جميت عمومية بلديهجه آرانسلان و نائقك اشبو اوراق اولوب اولدينى آكلامق اوزره تدقيق حسابات قلمنه بلراجمه كيفيت استمزاج و اوراق مذكوره ايله دفاتر اساسيه قارشولاشديرلدقمه مطلوب اوراق اولدينى و بك جزئى قسى نقصان بولندينى آكلاشلمشدر . بو جهت جميت مشارالها تدقيق حسابات انجمنجه بالطبع تفصيلاً ايضاح ايديله چكندن بوياده ايضاحاته كيريشمك خارج از صلاحيت كورولمشدر .

يالكز شوقدر عرض ايدر زكه ۱۳۲۸ سنسى اوراق حسابيهك بصورتله مخزنده بولونيشى اخبار وطن ايدلبكى كجى بونلرك احقا و احراق ايدلمش اولديغه دلالت ايدر . مع هذا مأمورين عائدسك تسبب و اعمالده بو قدر دنيله مر .

..

بورايه قدرامانت جايله لرته عائد اوراق مخزنلرله درونلره كى اوراق عتيقهك ماشيى و حال حاضرى عرض اولدي . اوراق و وثائق شو صورتله ضياعندن دولاي اول امرده امانت

جلیله نریخی بعدالتعزیه اوج دوت آیلق مهادی اشتغالک بخش ایدلیکی وقوف و تجریمه نیجهسی اوله رق احوال معروضه تک بعدما اولسون وقوعه مانع اوراق اوزره خصوصات آیهیی نظر دقت سامیرینه عرض ایلرز :

اولاً : بالاده بالماسب عرض ایدلیکی اوزره شمدی به قدر مخزن کراسی اوله رق شهری بیک اوج یوز غروش و بریله کلدیکی حالده بوباره تک دوت بش سه لکی بر آره به کتیریه رتک منظم بر بنا وجوده کتورله شمدی. ۱۷ کانون اول ۱۳۲۸ تشکیلاندن سوکره خزینه اوراق اولق اوزره آریجه بر بنا قریق واحضار ایدلش اولدیقدن بعدما امانت جلیله لرینه عاقد اوراق و وناثق قطعاً اومه بروده بر اقله برق کافه تک خزینه اوراقه تسلیمیه اوراده تحت محافظه آدی رلسی بو بریشانلغک قسماً اوکتی آله جق یگانه تدبیردر. موجود بنا بالطبع بتون بو اوراق استیعاب ایدمه یه جکندن و بنا ی مذکورک اوراق بر مصرفه توسیحه قابیلیتی بولدیقدن کرک مرکز امانت کرک دواثر بلدییه ایچون ایوم و بریله کلکده اولان کیرالر قارشولق طوتیه لر ق خزینه اوراق بناسنک براز توسیسی ویا بر قات علاوه سی صورتیه امانت جلیله لرینک مخزن کیراسدن قورتارلسی و اوراق و وناثک تخریب و ضیاعدن محافظه سی الزمدر .

ثانیاً : ۱۱ مارتن ۱۳۲۹ تاریخندن اعتباراً امانت جلیله لر ی خزینه اوراقده تطبیق اولتان دوسیه اصولک مقتضیاندن اوله رق اوراقده اسکیک و یا یکلیکه اعتبار ایدلیوب ایش اعتباریه دوسیه طوتولدیقدن بو اصول سایه سنده ایکی اوج کونلک بکی اوراق حقنده نه معامله یا بیلیرسه اون بش ، یکریمی حتی ؛ الی ، یوز سه لک اوراق دخی عینی وجهه و اوقدر سرعت و سهولته بوئه جق درجه ده فنی بر تصدیق و محافظه به تابع طوتولقدمدر. محسبات و انتظامی بعضی دواثر مرکزیه جهده بالتقدیر نمونه اتخاذ ایدلش اولان بزاگ ساده ، البسیط ، بونکله برابر زیاده سیله سهل التحری اصولک دواثر بلدییه جهده همه حال قبول و تطبیق صورتیه دواثر مذکوره قیودات و وناثک ضیاع و تشوشدن قورتارلسی الزمدر. کرچه دواثر مذکورده دن ماقری کوی و آناطولی حصاری دائره لرنده بو اصول تماماً و عیناً قبول و تطبیق ایدلش ایسه ده دیگر دائره لر دن بعضیسی کندی اصول لرینک انتظامندن و رسمی ده تطبیق ایدمه جک مأمورک قفدانندن بختله قیدلرینی حالاته تشوشدن قورتارمه مامشدردر. حال بوکه بو اصول عیناً تطبیق و تأمین انتظامنه دوام و اعنا اولدیغینی تقدیرده دواثر بلدییه معاملات قیودیه یک بو بولک بر انتظام کس ایدمه چکی کپی شمدی به قدر اوراق تخریبی ایچون هدر اولان و قنلر تصرف ایدیلرک دیگر وظائف بلدییه تک رؤیته حصر ایدیلر جک

— ۲۱ —

و بوسایه ده دوائر بلدیہ سرعت معامله و خصوصاً ارباب مصالحہ تسہلات خصوصاً
امثالی دوائر رسمہ آرمندہ بلکہ درجی درجہ اولی اخراز ایدہ جکدر . مرکز امانت
جلیلہ لریجہ خزینہ اوراق تاسیسی و دوسیه اصولک تطبیقی حسیله احوال معروضہ تک
اوکی آلتش اوائلہ برار دوائر بلدیہ جده اصول مذکورک عیناً و تماماً قبولی حالده
قیودانک کسب انتظام ایدہ جکئی بتون موجود قمرلہ تأمین ایدرز .

ثالثاً : امانت جلیلہ لریجہ شعباندم انقلابہ کلنجیہ قدر منتظماً رعایت ایدش بر اصول
مستحسن وارد کردہ : باب غاییدن تبلیغ اولان ارادہ سنیلر ، شورا قرارلری ،
تذکرہ سایلرلہ قانون و نظام مادیتمہ بولان مقررات و اوامر سائر مجلس و محاسبہ
و هندسہ خانہ و سائر اقلایجہ منتظماً بر دفترہ قید ایدلکندہ و بوارادہ و اوامر تعمیماً دوائر
تبلیغ اولدیفندہ دوائر جده بواصولہ رعایتہ بر دفترہ عیناً قید اولمقدہ ایدی .

بعدالانقلاب ہرندسہ بوجہ رعایت ایدلکندن بر جوق مقررات و اوامر مهمہ
بربرہ قید و ضبط ایدلکسزین خصوصاً اوراق پراکنده آرمندہ قاریشدر بلوب ضایعہ
اوغرامشدر . بو اصول اوقف ہایون نظارت جلیلیہ قیود قدیمہ و قنیہ نامندہ اوقف
انتظام ایلہ تطبیق ایدلکندہ و لدی الحاجہ اوقفدر سہولت و سرعتلہ بولمقدہ درکہ امور اوقفہ
عائد الذواوق بر مسئلہ تکبیلہ قیدی بولہرق چین حاجتہ حقوق اوقافک محافظہ و سیانت
ایدیہ بیامسی آتق بوفیدلر ساہ سنددر .

بنامعلیہ عیناً قید اصولک کورک مرکز امانت . کورک دوائر بلدیہ جہ یکیدن اجناسی
سلامت و مضبوطیت معامله نقطہ نظرندن ازمدر .

رابعاً : عرض اولان عیناً قید دواترندن ملتی مجلس امانت ایلہ محاسبہ و هندسہ خانہ بہ
عائد بولان فرق ، الی دفتر شوقظہ نظرندن ثابت مهم و شایان احتیاج و نامندن معدود
اولدیفندن ضیاع و تخریدن وقتہ بولرک در دست تاسیس بولان بلدیہ کتبخانہ سندہ تحت
محافظہ آیدرلسی ایجاب ایدر .

خامساً : امانت و شعبانجہ عقد و تعاطی ایدبان مقاولات ایلہ املاک امانتک سندات
خاقانیہ لری ہیئت حسابیہ جہ - اوراق متبہ عدلیہ - مصرف اوراق . بیانہ قاریشدر بلقدہ
و اشبو مصرف اوراقک حسابی کورلدیکی زمان بالطبع اہمیتی قائیہرق سالف العرض
مقاولات و سندات خاقانیہ دخی اشبو اوراق متروکہ و غیر مهمہ میاندم براقلمقدہ در .
بوکون بوکی مقاولات و نھدات اوراقک بولہ مامسندن طولانی بر جوق نقطہ لردہ
حقوق امانت دوچار ضیاع اولدیفنی کی سندات خاقانیہ لردہ شیمدی بہ قدر مضبوط

دستظم برحاله محافظه ایدیه مامش اولسندن ناشی امانت جلیله لرجه برقم املاک بلدییه
 نصرف خصوصندم عظیم مشکلات چکلمکده دراه...
 بناء علیه ایدیه کرم مفارلاتک ، کرم املاک امانت متعلق شدات خفایه لرم کاملاً
 خزینه اوراقه نسلیله اوراده قولایلقله بولمحق برطرزده نبت دفتر ایدیه لرم در دست
 تأسیس اولان کتبخانه ده تحت محافظه آلدیرلسی - ایشو املاک حقدده محاسبه آیریجه
 دفتر طوئوسنه برمانع تشکیل ایدیه مبعکندن - انتظام معامله و محافظه حقوق بلدییه نقطه
 نظرندن ازمددر .

سادساً : راپورک اقسام مختلفه مننده عرض ایدیه لری اوزره ایلک تصفیه ده بالمسوم
 اقلام امانت ایشه یارایان اوراقی وزیر خاندن دائرة امانتده احضار اولان محضره نقل
 ایشلر ایدیه بونلر تصنیف ورجال انتظامه ارجاع ایدیه مش و حال بوکه شایان استفاده
 کوریلدک نقل ایدیه لرینه نظراً بوگون نقصان ویا غیر موجود ظن ایدیه ان برجوق و تاق
 و قیوداتک بو اوراق میاننده بولنسی قویاً ملحوظ بولنمش اولدیفندن بونلرک مأمورین
 تاندسی طرفندن صورت مکمله ده تصنیفه اوزر لرینه ایشلر باشدی رلسی و موجود لری
 نبت دفتر ایدیه لرم نقصان لری وارایسه دفتر مذکورده اشارت اولنسی لدی الحاجه ایشو اوراقک
 تدقیقه ایشه یارایه حقددر .

سابعاً : مضموع ویا ایوم موجود اولان دوائر بلدییه تک دخی اوزمده بروده
 بو صورتده محافظه ایدیه کده اولان برجوق اوراق عتیقه سی اولوب بوندرده تصنیف
 ایدیه کدن سوکره ایشه یارایان لری مرکز امانت جلب ایدیه لرم نقصان لرم هیچ اولمازسه
 بونلره اکیاله غیرت اولنسی وعبنی زمانده بیهوده کرا اعطاسه محل بر اقلداسی ایجاب ایدر .
 بوراده استظراداً عرض ایدر زکه دوائر بلدییه اوراق میاننده اک زیاده وجودندن
 استفاده ملحوظ اولان بک اوغلی دائره سی اوراقیدر .

معلوم سامیلری اولدیفنی اوزره درسمانده وحتی ممالک عثمانیه ده ایلک دفعه اوله رق ۱۲۷۴ ده
 آلتیجی دائرة بلدییه کتاه اولوب بودائرة ۱۲۷۴ دن ۱۲۸۵ سنه قدر بک مهم معاملات
 بلدییه ایله اشتغال ایشلدر . آیری بر نظامنامه ایله بک احرارانه واستقلال کارانه برادارمه
 تابع طوئوسی و مجلسنده اودورک اک بنام واک مقتدر عثمانلی واجبی رجال و بانکر لرینک
 اعضا بولنسی حیثیه برجوق معاملات بلدییه ابتدا آلتیجی دائره ده تطبیق و تجربه ایدیه کدن
 سوکره درجه ثانیه ده امانت و دوائر بلدییه جه تطبیقه باشلانمشدر .

دائرة مذكوره ۱۲۸۵ دن ۱۲۹۶ به قدر اهميت سابقه و خصوصيتى عاقله ايله مش
و ۱۲۹۶ دن سوكره درسمات بلديه قانونى احكامى تعطيل و فسخ ايديلهرك دواړك
عددى اونه تنزيل اولدينى سرمدہ آلتنجى دائرة امتيازات سابقه سنى غيب اجتم
ايده او تاريخدن ۱۰ تموز ۱۳۲۴ انقلاب مسودينه قدر شهر ايتلريك على الاكثر
دايرى مقر اتخاذ ايجلرى حسيه انرو خصوصيتى بشقه برشكده ادامه ايتد برتمش
و بناء عليه مركزامانته متعلق معاملات بلديه تك برخيليسى اواراده رؤيت ايديلهرك قيوداتى
شوسوركلده كسب اهميت ايله مشدر .

آلتنجى دائرتهك بوقدر مهم اولسى لازم كلن اوراقك ۱۳۲۴ سنه قدر صورت
دايمده محافظه سنه اعنا ايديله كلنكده ايكن ببدالات انقلاب اوراق مذكوره تك اشغال
ايله ديكي اوطار بالتخليه حكومه اقلانته تخصيص ايدلمش و اوراق مذكوره اليوم قسماً
طاوان آرمه قسماً دائرتهك بودروم قاتنه و سايريه آنديرلشدر . طاوان آرمه كاملاً
اخشاب اولديندن معاذه رسومات امانتى اوراق مخزن كى بر فلا كنه او غرامادن تهلكه تك
ازاليسى ايجاب ايدر .

ثامناً : انواع و مقاديرى بالاده آيرو آيرو ايضاح ايديلن اوراق و دفاتر حقتده
تطبيق فكر عاجزانه مزجه مناسب كوريلهرك حدالزنده اشارت قلمش اولان خصوصيات
اجرائيه يعنى : تدقيق و محافظه ايديله جكلرك بر آن اول تدقيق ايتد بريلهرك ايتنه يارايلريك
حسن محافظه لرى و فروخت يا خود اعزاء يا خود مسور آخرله الدن چيقاريله جفلكده
تسريع معاملهرى وجوه عديده ايله قلمياً الزم اولوب شايد بومسئله طون مدت و حتى
برقاج آى حال معلقتمده قالورده قطعى برقرار و بريله مز ايه امثال دلايله ثابت اولدينى
اوزره چواللر قسماً فارملرك دندان تخريبندن قورنيله ميه جنى كى قسماً نه تأخير رطوبتله
چورويه جكى و هيچ رايته ياراميان اشبو اوراق ايچون پيوده اوله رق حال حاضرده شهرى بش يوز
وسوى آلنى بيك غروش كرا و برلمش اوله جنى كال اهميته نظر كاه ساميلرته عرض
اولور .

سه لردنبرو سپورتى حالده ترك ايدلمش اوراق ييغلىرى استحقاق حيات ايدرك
تدقيقه باشلاق و اوراق تصفيه سى كى مسئوليت مديه و معنويه يى داعى بر امر خطيره مباشرت
ايلك خصوصتمده كى جرأت و جسارت مز اون بش سندنبرى مأمورى بولديمزم امانت
جليله يه - دهاد و غروسي وطنه - بر خدشتمز سبق اجتمش اولاق و بوباده تلقى ايلديكمز

امری انظمايک مطلقه سندن ایلر و گئش اولدیقتن واپورده بو مسئله تک کافه صفحات و اسباب
والذبیاتی علی قدر الاستطاعه ایضاح اولمش و آتیا احوال مملکتک عدم وقوعی ایچون اتخاذ
و تطبیق و آرد حطر اولان مطالبات و خصوصات بالاده قسم قسم عرض و تشریح ایدیش
لواظف اجرای اقتضای منوط رأی علی ایماقنا هیله بیدر . اولباده امر و فرمان حضرت
من له الامر کدر .

۱۲ تمبرین تانی ۱۳۳۰

شهراماتی مأمورین قلمی مدیری

محمد حیاتی

شهراماتی خزینه اوراق باش کابی

عثمان نوری

